

**REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE**

**Številka: 35600-3/2007/7
Ljubljana, dne 11. oktobra 2007**

Operativni program – program upravljanja območij Natura 2000

2007-2013

KAZALO

1.	UVOD	4
1.1	Pravni okvir za program upravljanja območij Natura 2000	4
1.1.1	Pravni okvir za pripravo programa upravljanja.....	4
1.2	Namen operativnega programa.....	7
2	SESTAVINE PROGRAMA UPRAVLJANJA.....	10
2.1	Splošno.....	10
2.1.1	Prispevek omrežja Natura 2000 k ohranjanju biotske raznovrstnosti	10
2.1.2	Stanje omrežja Natura 2000	11
2.1.3	Vplivi dejavnosti na doseganje ciljev v omrežju Natura 2000.....	12
2.1.4	Raven znanja, podatkov in informiranosti	12
2.2	Struktura programa upravljanja	13
2.3	Podrobni varstveni cilji	14
2.4	Ukrepi za doseganje varstvenih ciljev.....	15
2.4.1	Ukrepi varstva narave	16
2.4.1.1	Ukrepi zavarovanja in začasnega zavarovanja	17
2.4.2	Ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin	20
2.4.2.1	Gozdarstvo	21
2.4.2.2	Lovstvo.....	22
2.4.2.3	Ribištvo	23
2.4.3	Ukrepi prilagojene kmetijske prakse.....	23
2.4.4	Ukrepi upravljanja voda.....	25
2.4.5	Drugi ukrepi.....	26
2.4.5.1	Ukrepi trajnostnega razvoja usmerjeni na neposredne koristi območij Natura za lokalno prebivalstvo.....	26
2.4.5.2	Spremljanje stanja – monitoring	27
2.4.5.3	Komuniciranje.....	28
2.4.5.4	Izobraževanje in usposabljanje.....	29
3	PODPORNE DEJAVNOSTI ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE OBMOČIJ NATURA	30
3.1	Povezanost evropskega ekološkega omrežja.....	30
3.2	Kazalci in njihovo spremljanje.....	30
3.3	Raziskovanje in razvoj tehnologij	32
4	PRILOGE.....	33
4.1	Literatura	33
4.1.1	Splošna literatura	33
4.1.2	Podlage za ukrepe	33
4.2	Podrobni varstveni cilji in ukrepi za njihovo zagotavljanje po območjih Natura	37

4.3	Seznam načrtov rabe naravnih dobrin – planov, ki so lahko neposredno potrebni za varstvo območij Natura.....	38
4.3.1	Gozdnogospodarski načrti:	38
4.3.2	Načrti lovišč in lovskoupravljaljski načrti (LUO).....	41
4.3.3	Načrti ribiških okolišev.....	44
4.4	Raziskovalne aktivnosti na področju bazičnih in aplikativnih znanosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov	45
4.5	Monitoring kazalcev stanja vrst in habitatnih tipov.....	46
4.6	Seznam investicij za izvajanje specifičnih ukrepov upravljanja območij Natura in zavarovanih območij ter razvoja na podlagi priložnosti, ki jih prinašajo	54
4.7	Ciljne raziskave ali študije za postavitve ciljev ali ukrepov.....	65

1. UVOD

1.1 Pravni okvir za program upravljanja območij Natura 2000

1.1.1 Pravni okvir za pripravo programa upravljanja

Pravo Evropske unije

Obveznost varstva posebnih varstvenih območij – območij Natura 2000 – izhaja iz Direktive Sveta 92/43/EGS z dne 21. maja 1992 o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst (UL L št. 206 z dne 22. 7. 1992, str. 7, s spremembami; v nadaljevanju: **Direktiva o habitatih**) v povezavi z Direktivo Sveta 79/409/EGS z dne 2. aprila 1979 o ohranjanju prosto živečih ptic (UL L št. 103 z dne 25. 4. 1979, str. 1, s spremembami; v nadaljevanju: **Direktiva o pticah**).

Direktiva o habitatih v drugem odstavku 6. člena nalaga državam članicam od dneva pristopa k Evropski uniji, da preprečijo slabšanje stanja naravnih habitatov in habitatov vrst ter vznemirjanje vrst, za katere so bila območja Natura 2000 določena, če bi tako vznemirjanje lahko pomembno vplivalo na cilje te direktive. Ta določba velja za predloge posebnih varstvenih območij, določenih v skladu s kriteriji in postopkom iz Direktive o habitatih (5. odstavek 4. člena), in za območja, določena v skladu z Direktivo o pticah (7. člen Direktive o habitatih).

Obveznosti obeh direktiv so v celoti prenesene v slovenski pravni red s predpisi o ohranjanju narave.

Organi Evropske skupnosti so sprejeli tudi sporočilo Evropske Komisije *Zaustavitev izgube biotske raznovrstnosti do leta 2010 in pozneje* (COM(2006) 216 konč.), vključno s Svetom Evropske Unije, ki je omenjeno sporočilo sprejel 18. decembra 2006. V sklepih je Svet EU državam članicam priporočil izvajanje akcijskega načrta, ki je del omenjenega sporočila. Ta operativni program vključuje akcije iz navedenega načrta in pomeni njegovo izvajanje v Republiki Sloveniji.

Slovensko pravo

Zakon o varstvu okolja (Uradni list RS, št. 39/06 – uradno prečiščeno besedilo, 49/06 – ZmetD, 66/06-odl. US in 33/07 – ZPNačrt; v nadaljevanju: ZVO-1) vzpostavlja sistemski okvir za ohranjanje narave, katere bistveni del je ohranjanje biotske raznovrstnosti. Tako ureja ZVO-1 varstvo okolja pred obremenjevanjem kot temeljni pogoj za trajnostni razvoj in v tem okviru določa temeljna načela varstva okolja, ukrepe varstva okolja, spremljanje stanja okolja in informacije o okolju, ekonomske in finančne instrumente varstva okolja, javne službe varstva okolja in druga z varstvom okolja povezana vprašanja. Namen varstva okolja je spodbujati in usmerjati tak družbeni razvoj, ki omogoča dolgoročne pogoje za človekovo zdravje, počutje in kakovost njegovega življenja ter ohranjanje biotske raznovrstnosti.

Ohranjanje narave ostaja vpeto v sistem varstva okolja prek skupnega načrtovanja in programiranja, združenih postopkov okoljskih presoj, skupno urejenega spremljanja stanja

okolja, obveščanja javnosti o okoljskih podatkih, dostopu do okoljskih podatkov, okoljskih dajatvah za rabo naravnih dobrin, nevladnih organizacijah na področju varstva okolja, ki delujejo v javnem interesu, in urejanja koncesij na naravnih dobrinah. Tako ureja ZVO-1 skupen nacionalni program varstva okolja, ki vsebuje tudi nacionalni program varstva narave. Državni zbor RS je sprejel ta program z **Resolucijo o Nacionalnem programu varstva okolja 2005–2012** in na podlagi dolgoročnih ciljev, usmeritve in nalog ohranjanja biotske raznovrstnosti opredelil operativni program za upravljanje območij Natura kot enega ključnih programov varstva okolja.

Operativni programi varstva okolja so opredeljeni v 36. členu ZVO-1. Sprejema jih Vlada Republike Slovenije (v nadaljevanju: Vlada) po postopku, določenem v 37. členu ZVO-1.

Zakon o ohranjanju narave (Uradni list RS, št. 96/04 – uradno prečiščeno besedilo in 61/06 - ZDru-1; v nadaljevanju: ZON) vzpostavlja celovit sistem ohranjanja narave, katerega namen je varstvo naravnih vrednot in ohranitev sestavin biotske raznovrstnosti. Opredeljuje predmete varstva, načine in ukrepe varstva, organiziranost na področju varstva narave, financiranje varstva narave, programiranje in načrtovanje varstva narave in druge vsebine, potrebne za učinkovito varstvo narave. Med predmete varstva na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti, ki so območno določeni oziroma določljivi, se uvrščajo habitatni tipi, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju, habitati zavarovanih in mednarodno varovanih vrst, ekološko pomembna območja in posebna varstvena območja (v nadaljevanju: območja Natura 2000), ki tvorijo evropsko ekološko omrežje. Predmeti varstva so tudi ogrožene, zavarovane in mednarodno varovane prosto živeče rastlinske in živalske vrste. Vsi predmeti varstva so določeni z ustreznim podzakonskim predpisom, aktom ministra, pristojnega za varstvo narave, oziroma uredbo Vlade.

Območja Natura 2000 so določena v ZON kot ekološko pomembna območja, ki so na ozemlju Evropske unije pomembna za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja ptic – posebna območja varstva in drugih rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov – posebna ohranitvena območja. Zaradi različnega postopka določanja območij so posebna območja varstva z določitvijo v uredbi Vlade določena tudi že kot območja Natura 2000. Posebna ohranitvena območja se do odločitve Evropske komisije o tem, katera posebna ohranitvena območja tvorijo evropsko ekološko omrežje v posamezni biogeografski regiji, z nacionalno zakonodajo določajo le kot potencialna posebna ohranitvena območja oziroma potencialna območja Natura. Območja Natura 2000 tvorijo evropsko ekološko omrežje, imenovano Natura 2000. Določa jih Vlada s posebno uredbo.

Varstvo posebnih območij varstva in potencialnih ohranitvenih območij zajema varstvo ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Zagotavlja se z ukrepi za doseganje varstvenih ciljev (v nadaljevanju: varstveni ukrepi). Varstveni ukrepi so ukrepi po ZON in ukrepi po drugih predpisih, ki lahko prispevajo k ohranitvi območij Natura, kamor se uvrščajo tudi različne oblike varstva na podlagi pogodb (npr. po predpisih o kmetijstvu) in načrti trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin. Varstveni ukrepi se določijo s posebnim programom upravljanja, ki ga sprejme Vlada kot operativni program varstva okolja, katerega vsebino in postopek sprejemanja določa ZVO-1 (drugi odstavek 33. člena ZON).

Poleg varstvenih ukrepov je najpomembnejši ukrep varstva območij Natura 2000 in potencialnih območij Natura presoja sprejemljivosti vplivov planov ali posegov v naravo na varstvene cilje območij Natura. Presoja sprejemljivosti je urejena za plane v okviru celovite

presoje vplivov na okolje, ki se izvaja na podlagi predpisov o varstvu okolja, za posege v naravo pa v okviru okoljevarstvenega soglasja, naravovarstvenega soglasja, dovoljenja za poseg v naravo oziroma drugega dovoljenja. Podrobneje je urejena na podlagi ZON (33a., 101., 101a., 101b., 101c., 101d., 101e., 101f., 104a. in 105a. člen), Uredbe o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04 in 110/04) in Pravilnika o presoji sprejemljivosti vplivov izvedbe planov in posegov v naravo na varovana območja (Uradni list RS, št. 130/04 in 50/06) in poteka skladno z zahtevami Direktive o habitatih že od dneva pristopa Slovenije k Evropski uniji. Te presoje potekajo neodvisno od tega operativnega programa – programa upravljanja – zato postopki, povezani s presojami sprejemljivosti, niso predmet programa.

Uredba o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) (Uradni list RS, št. 49/04 110/04 in 59/07) določa posebna območja varstva oziroma območja Natura 2000, varstvene cilje na teh območjih in varstvene usmeritve za ohranitev ali doseganje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, katerih ohranjanje je v interesu Evropske unije, in druga pravila ravnanja za ohranjanje teh območij. Ta uredba določa tudi potencialna ohranitvena območja in način njihovega varstva.

V uredbi o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) je podrobneje urejeno načrtovanje varstva območij Natura 2000 in potencialnih območij Natura. To načrtovanje je enako za obe vrsti območij, zato so v nadaljevanju tega programa posebna območja varstva in potencialna ohranitvena območja obravnavana skupaj z izrazom »območja Natura«. Temeljni načrtovalski dokument je program upravljanja območij Natura. Namenjen je uresničevanju varstvenih ciljev na območjih Natura in vključuje opredelitev podrobnih varstvenih ciljev, določitev varstvenih ukrepov, njihovih nosilcev oziroma izvajalcev ter finančnih virov. Varstveni ukrepi se pripravijo ob upoštevanju značilnosti območja Natura, vključno s socio-demografskimi, ekonomskimi in kulturnimi značilnostmi, dejanskega stanja v ekosistemu ter obstoječih in pričakovanih dejavnikov ogrožanja.

Med varstvene ukrepe spadajo:

1. ukrepi varstva narave,
2. ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosega varstvene cilje,
3. ukrepi prilagojene kmetijske prakse, s katero se dosega varstvene cilje,
4. ukrepi upravljanja voda, s katerimi se dosega varstvene cilje in
5. drugi ukrepi, če so potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

Resolucija o Nacionalnem programu varstva okolja 2005-2012 (ReNPVO) (Uradni list RS, št. 2/06) določa dolgoročne cilje, usmeritve in naloge na področju varstva okolja, kamor spada tudi ohranjanje narave. Resolucija temelji na dejstvu, da predstavlja omrežje Natura 2000 območja, najprimernejša za ohranjanje ali doseganje ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov v interesu EU, katere del je Slovenija. Za doseganje takega stanja zato predvideva ukrepe, ki so lahko ukrepi varstva narave ali ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin ali prilagojenega upravljanja z vodami ali kmetijsko-okoljski ukrepi. Določanje teh ukrepov je vsebina programa upravljanja posebnih varstvenih območij, ki je operativni načrt ohranjanja narave, sprejme pa ga Vlada za uresničevanje Nacionalnega programa varstva narave.

Ključni operativni program za ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki ga resolucija predvideva, je operativni program – program upravljanja območij Natura 2000. Vsebina tega programa je

opredeljena splošno z ZON in Strategijo ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji, podrobno pa določena z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000).

Strategija ohranjanja biotske raznovrstnosti v Sloveniji je strateški dokument, ki ga je s sklepom dne 20. 12. 2001 sprejela Vlada in določa za obdobje 2002–2012 sklop specifičnih ciljev in usmeritev za usklajeno izvajanje ukrepov, ki prispevajo k doseganju treh glavnih ciljev Konvencije o biološki raznovrstnosti. Ti cilji so:

- ohranjanje biotske raznovrstnosti,
- trajnostna raba njenih sestavin,
- poštena in pravična delitev koristi genskih virov.

Zakon o varstvu podzemnih jam (Uradni list RS, št.2/04 in 61/06-ZDru-1; v nadaljevanju: ZVPJ) ureja varstvo in rabo podzemnih jam, varstvene režime, ukrepe varstva in druga pravila ravnanja, vključno z obnovitvijo podzemnih jam, ki so onesnažene ali poškodovane. Tukaj je izpostavljen, ker je veliko območij Natura določenih prav zaradi vrst, vezanih na podzemne jame oziroma na habitatni tip jam.

Podzemne jame so naravne vrednote državnega pomena in so v lasti države.

Za varstvo podzemnih jam se prednostno uporabljajo določbe ZVPJ, subsidiarno pa se uporabljajo tudi določbe predpisov, ki urejajo ohranjanje narave. Sistemsko se ZVPJ lahko obravnava kot akt o zavarovanju ene vrste naravnih vrednot, in sicer podzemnih jam. Tako ZVPJ ureja obvezna pravila ravnanja v zvezi z jamami, pri čemer obravnava vse mogoče vidike človekovega ravnanja, ki ogrožajo obstoj jame v vseh njenih vrednostnih lastnostih. Zato je naprej urejeno ravnanje ob odkrivanju jam oziroma njihovih delov, pri čemer se zahteva posebna usposobljenost oseb, ki odkrivajo in raziskujejo jame. Na podlagi obveznega varstvenega režima je urejena možnost vstopa v jamo, ki je prost, nadzorovan oziroma prepovedan glede na stopnjo ogroženosti jame, ki jo lahko povzroči človekova prisotnost v njej. Varstveni režim, ki ureja način ravnanja v sami jami, je podrobno urejen s sistemom prepovedi in natančno določenimi izjemami, ki so večinoma vezane na izdajo posebnih dovoljenj. Med varstvene režime je vključen tudi obvezen način ravnanja, ko se zaradi prevlade drugih javnih interesov nad interesom ohranitve naravne vrednote lahko jama uniči. Zaradi varstva jam se izrecno lahko izvajajo tudi ukrepi varstva jam, kamor se uvrščajo skrbništvo, zavarovanje, začasno zavarovanje in obnovitev. To so ukrepi varstva narave, ki jih ureja ZON, pri čemer je varstvu jam prilagojen in podrobno razdelan institut skrbništva jam. Podzemne jame se lahko zavarujejo na način in po postopku, ki ga ureja ZON. Razlog za dopustitev dodatnega varstva jam z zavarovanjem je v dejstvu, da se varstveni režimi po ZVPJ nanašajo samo na ravnanja pri odkrivanju in raziskovanju jam, ravnanja v jami oziroma v zvezi z dovoljenjem vstopiti v jamo.

Dovoljena raba podzemne jame se lahko izvaja samo na podlagi podeljene koncesije za rabo jame, pri čemer koncesija ni potrebna za oskrbo prebivalstva s pitno vodo. Na samo izvajanje koncesije je vezana vrsta zakonskih določb, ki med drugim urejajo tudi dovoljenje za ureditev odprte jame.

1.2 Namen operativnega programa

Osnovni namen operativnega programa je opredeliti za obdobje 2007-2013 izvajanje obveznosti varstva posebnih varstvenih območij - območij Natura 2000, ki jih nalagata

Sloveniji Direktiva o pticah in Direktiva o habitatih (glej Poglavje 1.1). S tem bo Slovenija dosegala enega od ciljev Evropske Unije, to je, zagotavljanje ugodnega stanja ohranjenosti evropsko pomembnih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov. Z izvajanjem tega operativnega programa bo Vlada RS prispevala k doseganju ciljev trajnostnega razvoja.

Z operativnim programom se podrobneje opredeljuje varstvene cilje in ukrepe na območjih Natura, pristojne sektorje in odgovorne nosilce za izvajanje varstvenih ukrepov. S tem se želi tudi omogočiti horizontalne povezave s strateškimi načrti in razvojnimi programi.

- **podrobnejša opredelitev varstvenih ciljev in ukrepov na območjih Natura**
  - natančneje določiti podrobne varstvene cilje in ukrepe, ki izhajajo iz javno dostopnih virov, do ravni natančnosti, ki jo te podlage in literatura dopuščajo
  - opredeliti zahteve ohranjanja za vsako posamično območje Natura (Priloga 4.2), kot ključno informacijo za deležnike ohranjanja teh območij
  - opredeliti neposredne varstvene ukrepe za upravljalške načrte zavarovanih območij
  - opredeliti ukrepe prilagojene rabe za doseganje varstvenih ciljev pri:
    - izkoriščanju naravnih dobrin
    - gospodarjenju z gozdovi
    - kmetijstvu, lovu in ribolovu
    - upravljanju voda
  - drugi ukrepi, če so potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov
- **opredelitev pristojnih sektorjev in odgovornih nosilcev za izvajanje varstvenih ukrepov**

Z opredelitvijo pristojnih sektorjev in odgovornih nosilcev za izvajanje varstvenih ciljev se želi doseči izvedbo varstvenih ukrepov, določiti odgovornost in omogočiti nadzor nad izvajanjem operativnega programa in s tem zagotoviti uspešnost doseganja ciljev.
- **omogočiti horizontalne povezave s strateškimi načrti in razvojnimi programi Vlade**
  - pripraviti pregled **razvojnih potencialov**, ki so komplementarni varstvenim ukrepom, ter jih vključiti v druge strateške načrte in razvojne programe regij in Republike Slovenije, ki so podlaga za črpanje evropskih sredstev, zlasti tistih, pri katerih je dolžnost prispevati k ohranjanju omrežja Natura 2000 kot pogoj zapisana tudi v evropski zakonodaji, in podlaga za potrditev načrtov in programov, ki jo oblikujejo institucije Evropske unije (zlasti Nacionalni strateški načrt razvoja podeželja, Program razvoja podeželja, Nacionalni strateški načrt razvoja ribištva, Program razvoja ribištva, program za črpanje sredstev iz LIFE+, operativni programi za črpanje strukturnih skladov in skladov za regionalni razvoj)
  - dobiti pregled **razvojnih potreb** za trajnostni razvoj na območjih Natura 2000, ki temelji na priložnostih območij Natura v Sloveniji, in določiti finančni okvir za financiranje razvojnih projektov.
- **izkoristiti priložnosti območij Natura 2000 za lokalni oz. regionalni razvoj, delovna mesta in gospodarsko rast, upoštevajoč gospodarske, socialne in demografske značilnosti ter načela trajnostnega razvoja**

Območja NATURA 2000 s svojimi značilnostmi prispevajo k ohranjanju kulturne krajine in nakazujejo možne razvojne potencialne (primerjalna prednost) predvsem tistih lokalnih skupnosti, ki imajo razmeroma velik delež površine v Naturi 2000. Z ustrežno politiko regionalnega razvoja na takih območjih se lahko pomembno vpliva

na kakovosten razvoj regij, kar nenazadnje potrjujejo številni primeri dobrih praks na ozemlju celotne EU.

- **pripraviti pregled manjkajočih raziskav, ekspertiz in podatkov za vključevanje v programe raziskav.**

Kakovostni, vzdrževani podatki o rastlinskih in živalskih vrstah ter habitatnih tipih so potrebni za hitro in dobro odločanje, izvajanje presoj v planskih in izvedbenih postopkih, pridobivanju finančnih sredstev EU, izvajanja navzkrižne skladnosti, pripravi poročil o stanju ter usmerjanju sektorskih politik. Pregled raziskav je torej osnova za določanje prednosti pri oblikovanju raziskav na področju biologije in ekologije, kakor tudi organiziranja povezovanja raziskovalnih ustanov, javnih zavodov, zasebnih zavodov in nevladnih organizacij.

2 SESTAVINE PROGRAMA UPRAVLJANJA

2.1 Splošno

2.1.1 Prispevek omrežja Natura 2000 k ohranjanju biotske raznovrstnosti

Vse hitrejše zmanjševanje biotske raznovrstnosti, ki je v glavnem posledica človekove dejavnosti, je postalo tolikšna družbena skrb, da je prek 150 držav sveta leta 1992 podpisalo Konvencijo o biološki raznovrstnosti. Pogodbenice Konvencije o biološki raznovrstnosti (teh je bilo ob koncu leta 2005 188) in Svetovni vrh za trajnostni razvoj so postavili cilj zmanjšati upadanje biotske raznovrstnosti do leta 2010. Članice EU so se dodatno obvezale do leta 2010 upadanje ne samo zmanjšati, temveč zaustaviti (Strategija trajnostnega razvoja, sprejeta na evropskem vrhu v Goteborgu, 2001). Malahidsko sporočilo (»Message from Malahide«), ki ga je leta 2004 sprejel širok krog deležnikov EU pri ohranjanju narave, pa je zakoličilo vrsto mejnikov in korakov na poti k temu cilju. Države članice EU so kot enega ključnih ciljev opredelile vzpostavitev omrežja Natura 2000 in njegovo učinkovito upravljanje.

Biotska raznovrstnost se najpogosteje predstavlja s številom vrst in habitatnih tipov (vrstnih združb). Število vseh znanih vrst na svetu strokovnjaki ocenjujejo na približno 1,75 milijona. V Sloveniji je znanih okoli 26.000 vrst. Vsem vrstam ni mogoče posvečati naravovarstvene pozornosti in se aktivno ukvarjati z njihovim ohranjanjem. Ohranjanje biotske raznovrstnosti se zato usmerja na vrste, ki so ogrožene (jim v prihodnjih desetletjih grozi izumrtje) in potrebujejo večjo pozornost od drugih. Osnovno načelo ohranjanja biotske raznovrstnosti je varstvo *in-situ*. To poteka s skrbjo za ohranjanje habitatov vrst in habitatnih tipov. Evropska unija v Direktivi o pticah in Direktivi o habitatih že določa evropsko ogrožene vrste in habitatne tipe, ki so predmet naravovarstvene pozornosti in določa tudi tiste, katerih dolgoročni obstanek je treba zagotavljati z ohranjanjem ustreznega habitata v okviru izbranih območij omrežja Natura 2000. V Sloveniji je takih vrst 214, habitatnih tipov pa 61 in za njihovo ohranjanje je bilo določenega 35,5 odstotka ozemlja Republike Slovenije.

Omrežje Natura 2000 prispeva tudi k skrbi za endemične in nacionalno ogrožene vrste. Med vrstami, za katere je območje Natura določeno, je veliko število takih, ki veljajo za ekološke specialiste ali so ogrožene zaradi obsežne degradacije njihovega habitata. Na območjih, kjer se še pojavljajo take vrste v izstopajoči velikosti (populacije ali obsega habitata), so večinoma prisotne tudi druge skrbi potrebne vrste (ogrožene na državni ravni – s slovenskega rdečega seznama). Najbolj izstopajoč primer so območja, določena za habitatni tip jam, zaprtih za javnost, ki vključujejo tudi večino jamskih endemičnih vrst. Omrežje Natura 2000 tako pomembno prispeva tudi k ohranjanju drugih ogroženih vrst in njihovih habitatov ter habitatnih tipov.

Direktivi državam članicam predpisujeta dva stebra obveznih načinov zagotavljanja preživetja in razmnoževanja vrst in habitatnih tipov na območjih Natura:

- ustrezne korake za preprečevanje slabšanja stanja naravnih habitatov in habitatov vrst in
- obvezne presoje načrtov ali projektov, ki niso neposredno povezani z upravljanjem območja ali zanj potrebni, pa bi sami ali v povezavi z drugimi načrti ali projekti lahko pomembno vplivali na območje.

Slovenija ima najvišji delež območij Natura v vseh državah članicah in na veliki večini območij izstopajoče stanje populacij vrst oziroma habitatnih tipov. Zato je doseganje obveznosti, da se prepreči slabšanje stanja, bistveno za izpolnjevanje zahtev in doseganje namena direktiv. Za izpolnjevanje te dolžnosti je z ZON in Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) določeno tudi sprejetje tega programa. V Evropi, gosto poseljeni in gospodarsko zelo razviti celini, se ustrezni ukrepi za preprečevanje slabšanja stanja (v kontekstu ohranjanja *in-situ*) izvajajo praviloma v okviru trajnostne rabe naravnih dobrin in prostora, le redko v okviru prepuščanja območij naravnemu razvoju. To pa je mogoče le, če sta ohranjanje *in-situ* in trajnostna raba vrst in habitatnih tipov neločljivi del razvoja gospodarskih in družbenih dejavnosti, ki vplivajo na vrste, njihove habitate in habitatne tipe. V kontekstu tega operativnega programa je to zlasti pomembno za dejavnosti trajnostne rabe, ki morajo povezovati in vključevati, kjer je mogoče in primerno, varstvene ukrepe v ustrezne sektorske in medsektorske načrte, programe in politike.

Učinkovitost in uspešnost ukrepov za preprečevanje slabšanja stanja na območjih Natura pomembno povečujeta zagotavljanje znanja in informacij na več ravneh. Znanje in informacije so bistveni za odločanje o najprimernejših ukrepih (vključujoč trajnostno rabo), ki zagotavljajo preživetje vrst in habitatnih tipov na območjih Natura in razvoj posamične dejavnosti z vplivom na biotsko raznovrstnost, nato za ukrepe, ki jih izvajajo obsežne ciljne skupine, in za izobraževanje in ozaveščenje različnih ciljnih skupin. Izjemno pomembni so tudi ustrezni načini posredovanja tega znanja in informacij.

2.1.2 Stanje omrežja Natura 2000

Slovenija je ena izmed biotsko najbolj raznovrstnih držav, kar potrjujejo številne tuje in domače študije. Raznovrstnost se kaže tudi v zelo velikem deležu ozemlja v omrežju Natura 2000. Pregled stanja biotske raznovrstnosti in krajinske pestrosti v Sloveniji pa potrjuje evropske trende ogroženosti biotske raznovrstnosti, čeprav so manj izraziti kakor v razvitih srednjeevropskih državah. Ogroženih je na primer 10 odstotkov vseh praprotnic in semenk ter 56 odstotkov vretenčarjev (sesalci, ptiči, plazilci, dvoživke, ribe), najbolj ogroženi habitatni tipi pa so podzemski, obalni in morski, stoječe in tekoče vode, suha in vlažna travišča. Ogroženost izvira večinoma iz dveh skupin vzrokov: izgube habitata in neposrednega povečevanja smrtnosti osebkov. Za preprečevanje izgube habitata je osnovno načelo ohranjanja biotske raznovrstnosti varstvo ekosistemov in naravnih habitatov *in-situ*. To poteka s skrbjo za ohranjanje ekosistemov oziroma habitatov takih vrst, ki potrebujejo večjo pozornost kakor drugi. Evropska unija v Direktivi o pticah in Direktivi o habitatih že določa evropsko ogrožene vrste in habitatne tipe ter njihovo ohranjanje v okviru omrežja Natura 2000. Zmanjševanje neposrednih oblik smrtnosti pa poteka z varstvom vrst.

Omrežje Natura 2000 je v večini držav EU zdaj določeno in vključuje najbolj ohranjene habitate evropsko ogroženih vrst oziroma habitatnih tipov. V okviru določitve območij Natura v Sloveniji je bila pripravljena do zdaj najbolj obsežnejša pregledna ocena stanja teh vrst in habitatnih tipov in ohranjenosti posameznih izstopajočih območij. Te ocene so bile tudi podlaga za ta dokument, zlasti strokovne podlage za določitev območij Natura¹. Deloma ta pregled sloni tudi na drugi relevantni literaturi, seznam vse upoštevane literature pa je v Prilogi 4.1.

---

¹ Pregled strokovnih podlag je na <http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=20>

Gozdovi pokrivajo 71 odstotkov slovenskega omrežja Natura 2000, kar je za okoli 15 odstotkov več, kot je evropsko povprečje, in kaže na splošno na njihovo dobro ohranjenost. Kljub temu so bili nekateri tipi gozdov, zlasti nižinski poplavni, v preteklosti precej izkrčeni in niso v ugodnem stanju ohranjenosti. Od negozdnih površin je v omrežju Natura 2000 okoli 20 odstotkov kmetijskih zemljišč v uporabi, med njimi pa so najpomembnejši ekstenzivni travniki. Ti so v mnogih območjih še v stanju ohranjenosti, ki je izstopajoče glede na ostale države EU. Pritiski na zmanjševanje izstopajočega stanja pa so veliki, po naravni poti z zaraščanjem zaradi opuščanja kmetovanja in zaradi intenzifikacije njihove rabe. Izjemno pomembno vlogo imajo v omrežju Natura 2000 jame, ki so predmet ohranjanja na prek 70 območjih (od skupaj 260). Celinske vode predstavljajo površinsko le dober odstotek omrežja, vendar je njihov pomen za ohranjenost omrežja zelo velik. Veliko voda je sicer v ne najbolj izstopajočem stanju ohranjenosti. Človekova bivališča so pomembna za razmnoževanje, počivanje oziroma prezimovanje nekaterih vrst, zato so na območju Natura bistvena tudi nekatera pozidana območja. Zlasti gre za živali iz skupin ptic (npr. bela štoklja, veliki skovik) in sesalcev (npr. netopirji).

2.1.3 Vplivi dejavnosti na doseganje ciljev v omrežju Natura 2000

Zagotavljanje ciljev iz Direktive na območjih Natura (ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov) pa je vezano tudi na obstoj in trajnostni razvoj dejavnosti, zlasti kmetijstva, gozdarstva, urejanja voda, lovstva, ribištva in drugih. Ta program v okviru trajnostnega razvoja teh dejavnosti določa cilje za ohranjanje izstopajočega stanja in ukrepe za doseganje podrobnih varstvenih ciljev na območjih Natura.

Nekatere dejavnosti lahko ohranjeno naravo (biotsko raznovrstnost), vključno z območji Natura in zavarovanimi območji, tudi tržijo in tako s svojo dejavnostjo ustvarjajo večjo dodano vrednost oziroma nova delovna mesta, zlasti v turizmu in nanj vezanih storitvah (npr. pridelava kakovostne domače prehrane, vodenje). Za Slovenijo to dejstvo vsekakor pomeni razvojno priložnost, saj ima še številne razmeroma dobro ohranjene ekosisteme in omogoča doživljanje in spoznavanje rastlinskih in živalskih vrst v ohranjeni naravi. Slednje je pomembna prvina trženja pri turistični ponudbi podeželja, ki jo išče segment kupcev z visoko razvito zavestjo o pomenu zdravega okolja in nujnosti njegovega ohranjanja. Ta program zato obravnava tudi segment trajnostnega razvoja turizma in je povezan s trženjem biotske raznovrstnosti na tistih območjih Natura ali ob njih, ki so tudi zavarovana območja po predpisih o ohranjanju narave in imajo določenega upravljavca.

2.1.4 Raven znanja, podatkov in informiranosti

Znanje o stanju in trendih biotske raznovrstnosti ter biologiji in ekologiji vrst in habitatnih tipov pomembno prispeva k ustreznemu ukrepanju za njihovo ohranjanje ter omogoča ustrezno trajnostno rabo naravnih virov. Program upravljanja navaja raziskovalne aktivnosti, s katerimi se ugotavljajo trendi in stanje. Spreminjajoče se stanje se ugotavlja v okviru monitoringov. Pomembni so monitoringi za ugotavljanje stanja ohranjenosti vrst in habitatnih tipov, ki so v grobem sestavljeni iz obsega območij razširjenosti, obsega ustreznega habitata, tudi v predvidljivi prihodnosti, in populacijskih trendov vrst oziroma strukture in funkcije habitatnih tipov. Za ugotavljanje učinkovitosti ukrepov in razvijanje novih so pomembni obsežnejši pilotni monitoringi učinkovitosti izvajanih ukrepov. Za uporabnost vseh teh podatkov in drugih podatkov, ki jih pridobivajo drugi sektorji, je treba zagotoviti njihovo elektronsko obliko in vključenost v dobro organizirano javno dostopno bazo podatkov. Zasnova baze mora omogočati pridobivanje kakovostnih podatkov, sklopov podatkov oziroma iz podatkov izpeljane interpretacije za ključne uporabnike.

2.2 Struktura programa upravljanja

Vsebina operativnega programa je pripravljena v skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), ki določa njegove obvezne vsebine.

Bistveni sestavni deli operativnega programa, kamor spadajo območja Natura, podrobni varstveni cilji in varstveni ukrepi so določeni v Prilogi 4.2 tega programa. Način uporabe prilog pa je naveden v besedilnem delu tega programa.

Območja Natura, ki jih obravnava ta program, so posebna območja varstva, določena na podlagi Direktive o pticah, in potencialna posebna ohranitvena območja, določena na podlagi Direktive o habitatih.

Operativni program za zgoraj navedena območja določa **podrobne varstvene cilje**, ki se v glavnem nanašajo na notranja območja območij Natura. Izhajajo iz varstvenih ciljev, določenih z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), in varstvenih ciljev za ohranjanje habitatov ogroženih rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, ki se prednostno ohranjajo v ugodnem stanju in so določeni v obeh uredbah, ki urejata njihovo varstvo. Za ohranjanje vrst in habitatnih tipov se določajo cilji, ki na prvem nivoju opisujejo zeleno stanje v naravi (območje razširjenosti, velikost samega habitata, velikost in strukturo populacij vrst ter obseg populacijskega nihanja, strukturo habitatnih tipov). To zeleno stanje v naravi je pogojeno z določeno človekovo (ne)dejavnostjo, zato se cilji dosegajo s predvideno ustrezno prilagojeno človekovo dejavnostjo. Program upravljanja določa ukrepe prilagojene rabe naravnih virov in druge ukrepe do ravni, ki jo dopušča veljavna zakonodaja, predvsem z usmerjanjem delovanja javnih služb. Zato so podrobni varstveni cilji v tem dokumentu določeni na taki ravni ciljev, da se lahko s pravnimi instrumenti in usmerjanjem delovanja javnih služb spodbuja zelena oblika človekove dejavnosti na posameznih območjih Natura. Podrobni varstveni cilji pa so določeni v okviru, ki ga določata že obe direktivi in posledično njun prenos v slovensko zakonodajo – zlasti v ZON in Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Podrobni varstveni cilji so merljivi na različni stopnji natančnosti, ker se znanje in dostopne informacije, ki pogojujejo natančnost, zelo razlikujejo od vrste do vrste oziroma od habitatnega tipa do habitatnega tipa.

Program tudi določa **varstvene ukrepe oziroma usmeritve** za doseganje varstvenih ciljev, in sicer za vsako območje Natura posebej, pri čemer je nabor ukrepov določen glede na značaj območja Natura. Pri določanju ukrepov so upoštevana določila direktiv, da za območja Natura države članice določijo potrebne ohranitvene ukrepe, ki ustrezajo ekološkim zahtevam naravnih habitatnih tipov in vrst iz ustreznih prilog. Izhodišče za določitev ukrepov so bile zato ekološke zahteve vrst in habitatnih tipov ter skladno z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) značilnosti območja Natura, dejansko stanje v ekosistemu ter obstoječi in pričakovani dejavniki ogrožanja, kot izhaja iz strokovnih podlag in literature (javno dostopna je navedena v Prilogi 4.1). Pri oblikovanju osnutkov ukrepov za doseganje podrobnih varstvenih ciljev je bila posebna pozornost posvečena pravnim podlagam za vsak ukrep. Za doseganje podrobnih varstvenih ciljev so zato navedeni predvsem tisti ukrepi, ki imajo ustrezno pravno podlago. Vendar je bilo v nekaterih primerih ugotovljeno, da so za doseganje postavljenih ciljev res nujni ukrepi, ki še nimajo pravne podlage. V teh primerih je kot ukrep naveden predlog za sprejetje ustrezne pravne podlage.

Osnutki ukrepov so bili nato pregledani glede na socio-demografske in ekonomske značilnosti, ki pogojujejo njihovo izvedljivost. Na podlagi dostopnih podatkov je bil izveden

splošen pregled razpoložljivih virov (človeških in finančnih), pregledane so bile ambicije za izvajanje ukrepov, ki izhajajo iz veljavne zakonodaje in dolžnosti Vlade, ter ukrepi ustrezno korigirani.

Varstveni ukrepi so v skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) po posamičnih območjih Natura razdeljeni na:

1. ukrepe varstva narave,
2. ukrepe prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosega varstvene cilje,
3. ukrepe prilagojene kmetijske prakse, s katero se dosega varstvene cilje,
4. ukrepe oziroma usmeritve upravljanja voda, s katerimi se dosega varstvene cilje,
5. druge ukrepe, če so ti potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

Operativni program določa tudi *kazalce*, ki se morajo redno spremljati, zato da se ugotavlja učinkovitost ukrepov glede doseganja ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov. Opredeljuje se tudi do ukrepov varstva in aktivnosti, ki so potrebni za zagotovitev povezanosti evropskega ekološkega omrežja. Določa tudi raziskovalne aktivnosti na področju bazičnih in aplikativnih znanosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov.

Operativni program je določen za obdobje od leta 2007–2013. Pravno-finančni okvir za vrsto bistvenih ukrepov se delno spreminja z letom 2007 in bo nato ostal enak v obdobju do leta 2013. Pravila financiranja ukrepov namreč določa pravni okvir (predpisi, ki določajo črpanje sredstev Evropske unije). *Financiranje* velikega števila ukrepov je namreč možno in predvideno iz skladov Evropske unije. Vsi predpisi, ki tudi izvedbeno določajo črpanje sredstev iz nove finančne perspektive, bodo predvidoma sprejeti do prve polovice leta 2007. Vsaka finančna perspektiva predvideva tudi srednjeročni pregled doseganja ciljev (mid-term review) in po potrebi prilagoditev pravil financiranja. Program upravljanja zato zajema obdobje do leta 2013, vendar bo potrebna njegova prilagoditev po morebitni prilagoditvi finančne perspektive in izvedbenih predpisov za črpanje sredstev EU v letu 2010.

2.3 Podrobni varstveni cilji

V Prilogi 4.2 so za vsako posamezno območje Natura določeni podrobni varstveni cilji, ki se v glavnem nanašajo na notranja območja območij Natura in izhajajo iz varstvenih ciljev v skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000). Določeni so tudi varstveni ukrepi in druge predpisane vsebine.

Območja Natura (posebna območja varstva in potencialna posebna ohranitvena območja) se na nekaterih delih med seboj prekrivajo. Ker je na isti površini mogoče izvajati samo ukrep ene vrste, so območja, kjer prihaja do prekrivanja, združena, cilji, ukrepi in druge predpisane sestavine tega programa pa so določeni za taka skupna območja. V Prilogi 4.2 so taka območja poimenovana »Skupina območij« in vključujejo seznam območij, ki spadajo v posamično skupino. Na območjih, ki so določena za več vrst oziroma habitatnih tipov, so varstveni cilji med seboj usklajeni do take ravni, da si ne nasprotujejo.

V Uredbi o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) sta dve območji, ki sta določeni zaradi svojega pomena za prezimujoče vrste ptic ali preletne vrste vodnih ptic. Te vrste ptic so v Prilogi 2 omenjene uredbe naštet, vendar so njihove lastnosti, ki so pomembne

za določitev varstvenih ciljev v času prezimovanja oziroma preleta zelo podobne. Zato so na teh dveh območjih (Sečoveljske soline in Drava) te vrste v Prilogi 4.2 tega programa obravnavane kot skupina prezimujočih vodnih ptic. Na območju SI5000011 Drava skupina prezimujočih vodnih ptic vključuje naslednje vrste: belorepec (*Haliaeetus albicilla*), čopasta črnica (*Aythya fuligula*), kormoran (*Phalacrocorax carbo sinensis*), liska (*Fulica atra*), mali ponirek (*Tachybaptus ruficollis*), mali žagar (*Mergellus albelus*), mlakarica (*Anas platyrhynchos*), njivska gos (*Anser fabalis*), sivka (*Aythya ferina*), velika bela čaplja (*Egretta alba*), veliki žagar (*Mergus merganser*), zvonec (*Bucephala clangula*). Na območju SI5000011 Drava skupina preletnih vodnih ptic vključuje naslednje vrste: črna čigra (*Chlidonias niger*), mali galeb (*Larus minutus*), močvirski martinec (*Tringa glareola*), togotnik (*Philomachus pugnax*). Na območju SI5000011 Sečoveljske soline skupina prezimujočih vodnih ptic vključuje naslednje vrste: črnoprati ponirek (*Podiceps nigricollis*), liska (*Fulica atra*), mala bela čaplja (*Egretta garzetta*), polarni slapnik (*Gavia arctica*), spremenljivi prodnik (*Calidris alpina*), vodomec (*Alcedo atthis*), žvižgavka (*Anas penelope*). Na območju SI5000011 Sečoveljske soline skupina preletnih vodnih ptic vključuje naslednje vrste: črnoglavi galeb (*Larus melanocephalus*), kričava čigra (*Sterna sandvicensis*), mala bela čaplja (*Egretta garzetta*), rumenonogi galeb (*Larus cachinnans*), togotnik (*Philomachus pugnax*), velika bela čaplja (*Egretta alba*).

V nekaj izjemnih primerih je habitatni tip v ugodnem stanju ohranjenosti in v ekspanziji, zato ukrepi niso potrebni. V tem primeru tudi varstveni cilji niso izpisani.

2.4 Ukrepi za doseganje varstvenih ciljev

Nekatera načela veljajo za vse vrste ukrepov za doseganje varstvenih ciljev in so povzeta v tem uvodu. Varstveni ukrepi so določeni v Prilogi 4.2 tega programa z navedbo vsebine varstvenega ukrepa (pod poljem »varstveni ukrep«) in razdelitvijo ukrepov po sektorjih, skladno z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000), in sicer ukrepe varstva narave, ukrepe prilagojene rabe naravnih dobrin (gozdarstva, lovstva, ribištva), ukrepe prilagojene kmetijske prakse in ukrepe upravljanja voda (pod poljem »sektor«). Preostala polja so nato glede na določila Uredbe o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) različna. Pri ukrepih varstva narave je navedena vrsta ukrepa iz ZON in pod poljem »izvajalec« izvajalec ukrepa, razen kjer je v Poglavlju 2.4.1 izvajalec že opisan za vsako vrsto ukrepa po ZON. Pri ukrepih prilagojene rabe naravnih dobrin je navedena podrobnejša varstvena usmeritev, ki se upošteva pri pripravi načrta, navedeno je območje načrta, s sektorsko zakonodajo pa je določen odgovorni nosilec za vnos ukrepa (podrobnejše varstvene usmeritve) v načrt za vsako območje. Pri ukrepih prilagojene kmetijske rabe je naveden način zagotavljanja z ukrepi osi 2 iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013, v Poglavlju 2.4.3 pa so posamezni ukrepi, navedeni v polju »varstveni ukrepi«, opisani. Pri ukrepih upravljanja voda bodo odgovorni nosilci s sektorsko zakonodajo šele določeni, zato v tem operativnem programu niso navedeni.

Območje izvajanja vsakega od navedenih ukrepov oziroma usmeritev je celota ali del notranjega območja vrste oziroma habitatnega tipa, s katerimi se skladno z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000) prostorsko opredelijo tisti deli območja, ki so bistveni deli habitatov posameznih rastlinskih in živalskih vrst ter posameznih habitatnih tipov, zaradi katerih je območje Natura opredeljeno (v nadaljevanju notranja cona). Izvajanje proaktivnih ukrepov oziroma usmeritev iz tega programa upravljanja je smiselno le tam, kjer se izvaja tudi presoja sprejemljivosti vplivov planov ali posegov v naravo na te vrste in habitatne tipe. Ta notranja območja so določena z vpisom v evidenco območij, pomembnih za

ohranjanje biotske raznovrstnosti, ki je na atlasu okolja Agencije RS za okolje (v nadaljevanju ARSO).

Pri oblikovanju ukrepov oziroma usmeritev se ni bilo mogoče izogniti tudi vsebinam, ki so pomembne za doseganje podrobnih varstvenih ciljev in so zajete v že sprejetih ukrepih ali zakonsko določenih prepovedih in režimih. Ob doslednem izvajanju zakonsko sprejetih prepovedi in režimov ne bi smelo prihajati do določenih groženj za ohranjanje izstopajočega stanja vrst in habitatnih tipov. Iz stanja v naravi, opisanega v strokovnih podlagah, izhaja, da se predpis na določenem območju ne izvaja zadovoljivo. Za zagotavljanje podrobnega varstvenega cilja je zato potrebno okrepljeno izvajanje teh predpisov. Kadar gre za predpise o ohranjanju narave, je nadzor v osnovi inšpekcijski, dopolnjuje pa ga neposredni nadzor. Izvajalci so pristojne inšpekcijske službe in pristojni za neposredni nadzor. Ta vključuje naravovarstveni nadzor na zavarovanih območjih, ki ga izvajajo pooblaščen naravovarstveni nadzorniki, in nadzor v gozdovih, ki ga izvajajo pooblaščen nadzorniki Zavoda za gozdove RS (v nadaljevanju ZGS), ter prostovoljni nadzor. Kadar gre za predpise o ribištvu, je nadzor inšpekcijski, dopolnjuje pa ga služba ribiških čuvajev.

Za nadzor nad predpisi o ohranjanju narave so v Prilogi 4.2 navedene vsebine prepovedi skupaj z območjem, kjer je treba zagotoviti okrepljen nadzor. Za doseganje podrobnih varstvenih ciljev vrst in habitatnih tipov, vezanih na vode, je pomembno okrepiti nadzor nad gnojenjem in uporabo sredstev za varstvo rastlin na priobalnih zemljiščih na vseh območjih Natura, določenih za vrste in habitatne tipe, vezane na vode.

2.4.1 Ukrepi varstva narave

Ukrepi varstva narave so aktivnosti, ki jih izvaja država za doseganje podrobnega varstvenega cilja na območjih Natura. Sistemsko so urejeni v ZON (pogodbeno varstvo in skrbništvo, začasno zavarovanje, zavarovanje z ustanovitvijo zavarovanega območja, obnovitev, označitev v naravi, omejitve ogledovanja in obiskovanja) in Uredbi o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah (omejitve ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste) in so v Prilogi 4.2, kadar gre za ukrepe varstva narave, tudi natančno navedeni v polju »sektor« pod besedilom »varstvo narave«.

Osnovno vodilo pri izboru **vrste ukrepa** za doseganje podrobnega varstvenega cilja so bili primerni pravni ukrepi, ki že prispevajo k doseganju cilja ali so ustrezen temelj za njegovo doseganje. Območja Natura so bila namreč določena deloma na površinah, kjer se nekateri od naštetih pravnih ukrepov že izvajajo za doseganje drugih ciljev ohranjanja narave, deloma pa na območjih, kjer teh ukrepov ni.

Za ohranjanje rjavega medveda so ukrepi določeni v Strategiji upravljanja rjavega medveda (*Ursus arctos* L.) v Republiki Sloveniji in bodo podrobneje opredeljeni v akcijskem načrtu. Ta ugotovitev je navedena pri podrobnem varstvenem cilju na relevantnih območjih.

V skladu z ZON Zavod RS za varstvo narave (v nadaljevanju ZRSVN) pripravlja strokovne predloge za zavarovanje in za druge ukrepe varstva narave ter sodeluje pri izvajanju in izvaja ukrepe varstva narave na območjih Natura.

2.4.1.1 Ukrep zavarovanja in začasnega zavarovanja

Obstoječa zavarovanja

Na območjih ali delih območij Natura, ki so tudi zavarovana območja, so pri ukrepu posebej izpostavljena določila iz akta o zavarovanju, ki so pomembna kot ukrep za doseganje cilja. V Prilogi 4.2 je tako lahko navedeno, da se ukrep že izvaja, da gre za obstoječe zavarovanje ali obstoječe začasno zavarovanje. Kadar akt o zavarovanju določa obveznost sprejema načrta upravljanja zavarovanega območja, je ta večinoma dodaten prispevek k doseganju podrobnega varstvenega cilja. V teh primerih je pod ukrepom zapisano izhodišče, ki se upošteva pri pripravi načrta upravljanja kot varstveni ukrep za območje Nature.

Odgovorni nosilec za predložitev načrta upravljanja Vladi RS je MOP. Z ZON je priprava teh načrtov že naložena upravljavcu ob strokovni pomoči ZRSVN in s tem je določen tudi odgovorni nosilec za pripravo ukrepa iz operativnega programa.

Tabela 1

Pregled sprejema načrtov upravljanja zavarovanih območij

Ime zavarovanega območja	Predvideno leto sprejema načrta
Triglavski narodni park	2009
Kamniško-Savinjski regijski park	2011
Kozjanski park	2008
Krajinski park Ljubljansko barje	2011
Krajinski park Goričko	2008
Krajinski park Sečoveljske soline	2007
Krajinski park Kolpa	2009
Naravni rezervat Škocjanski zatok	2007
Krajinski park Strunjan	datum še ni določen

Načrtovana zavarovanja

Zavarovanje z ustanovitvijo zavarovanega območja je v skladu z Resolucijo o NPVO, predvideno za nekaj območij, ki so tudi območja Natura. Zavarovanje z ustanovitvijo zavarovanega območja vključuje pripravo in sprejetje akta o zavarovanju, ki je lahko dodaten prispevek k doseganju podrobnega varstvenega cilja z določitvijo režimov ter z zagotovitvijo upravljavca, ki lahko izvaja proaktivne ukrepe in investicije. V teh primerih je pod ukrepom v Prilogi 4.2 zapisano izhodišče, ki se upošteva pri pripravi akta o zavarovanju kot varstveni ukrep za območje Natura.

Odgovorni nosilec za predložitev akta o zavarovanju Vladi RS je MOP. Z ZON je priprava strokovnega predloga akta o zavarovanju že naložena ZRSVN in s tem je določen tudi odgovorni nosilec za pripravo ukrepa iz operativnega programa.

Tabela 2

Časovnica ustanovitve načrtovanih novih zavarovanih območij

	Krajinski park Ljubljansko barje	Kamniško-Savinjski regijski park	Regijski park Pohorje	Krajinski park Dragonja	Kraški regijski park /Krajinski park Kraški rob
Načrtovano leto ustanovitve	2008	2008	2010	2010	2012

Pogodbeno varstvo in skrbništvo

Naslednji sklop ukrepov varstva narave obsega pogodbeno varstvo in skrbništvo. V teh primerih je pod ukrepom zapisano besedilo, ki vsebuje varstvene elemente pogodbe.

V primeru pogodbenega varstva in skrbništva je odgovorni nosilec za izvedbo ukrepa ministrstvo za okolje in prostor (v nadaljevanju MOP) z organi v sestavi (ožje MOP ali ARSO glede na delitev pristojnosti v ministrstvu), razen na zavarovanem območju, ki ima svojega upravljavca, kjer je to njegova naloga (v Prilogi 4.2 je to posebej navedeno). Priprava strokovnega predloga za izvajanje tega ukrepa na posebnih varstvenih območjih pa je z ZON že naložena ZRSVN.

Vsako leto do leta 2013 se sklene okvirno ena sedmina pogodb (število je sešteto v Tabeli 3), prioritete pa se določijo v letnem programu pripravljavca strokovnih podlag (ZRSVN) oziroma, kjer ukrepe izvaja upravljavec, v letnem programu upravljavca zavarovanega območja.

Tabela 3

Pregled načrtovanih ukrepov pogodbenega varstva oziroma skrbništva ter označitev v naravi v obdobju 2007–13

Tip ukrepa	Upravljavec zavarovanega območja	MOP
Skrbnništvo jam		Vsaj 33
Pogodbeno varstvo ali skrbništvo	7	53
Pogodbeno varstvo površin v kmetijski rabi	2 (1200 ha)	
Označitev v naravi	6	18

Označitev v naravi

Ukrep označitev v naravi je v Prilogi 4.2 naveden zlasti, kadar je z označitvijo v naravi in posledično preusmeritvijo obiskovalcev mogoče doseči podrobni varstveni cilj. Odgovorni nosilec je ZRSVN, razen na zavarovanem območju, ki ima svojega upravljavca, kjer je to njegova naloga. Ukrepi se izvedejo najpozneje do leta 2013.

Omejitev ogledovanja in obiskovanja in omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste

Ukrepa omejitev ogledovanja in obiskovanja ter omejitev ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste, sta v Prilogi 4.2 navedena zlasti za dele območij, kjer pristotnost večjega števila obiskovalcev ogroža doseganje varstvenih ciljev. Ureditev je potrebna v nekaterih primerih, ko je neustrezno obiskovanje lahko grožnja, zlasti kadar gre za večji obseg zaradi turizma oziroma rekreacije (alpinizem, športno plezanje, pohodništvo, vodni športi, zračni športi, obiskovanje jam ...). Na teh delih območij Natura (Priloga 4.2) se ureditev izvede s sprejetjem ustreznega predpisa, na zavarovanih območjih lahko tudi na podlagi akta o zavarovanju. Odgovorni nosilci za pripravo teh aktov so določeni s predpisi o varstvu narave in tukaj niso posebej navedeni.

Pri podzemnih jamah so v besedilu ukrepa zapisane vsebine skrbi za ohranitev jame in jamskega živega sveta, ki so pomembne za ohranjanje območij Natura. Omejitev rabe v

besedilu ukrepa se nanaša na obiskovanje, ki pomeni namerno vznemirjanje živali v vseh razvojnih oblikah, ki živijo v jamah ali se v njih občasno zadržujejo (kršitev v 18. členu ZVPJ določenega režima). Izvede se z določitvijo pogojev pri podelitvi skrbništva ali koncesije za upravljanje jame po ZVPJ. Vse jamske živalske vrste so zavarovane, prav tako tudi vsi netopirji, zato so ti pogoji tudi omejitve ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste. V skladu s strokovnim predlogom ZRSVN se do konca trajanja programa koncesija ali skrbništvo podeli za skupaj 33 jam. V kolikor se v tem obdobju podeli skrbništvo ali koncesija za katero od ostalih v Prilogi 4.2 navedenih jam, se vključi tudi ukrep iz te priloge. Odgovorni nosilci za pripravo teh aktov so določeni s predpisi o varstvu narave in tukaj niso posebej navedeni.

Nadzor

V Prilogi 4.2 so navedeni na nekaterih območjih tudi elementi nadzora (naravovarstvenega in inšpekcijskega na podlagi določb ZON), kot je opisano v poglavju 2.3.

Finančni viri

Finančni viri so zelo različne narave glede na vrste ukrepov varstva narave. Velik sklop ukrepov se izvaja s pripravo in sprejetjem aktov in jih spremljajo zlasti administrativni stroški obstoječe javne uprave. Ti stroški vključujejo v okviru ukrepov varstva narave zlasti:

- ustanovitev novih zavarovanih območij,
- sprejetje načrtov upravljanja na zavarovanih območjih,
- podelitev koncesij za dopuščeno rabo jam,
- pripravo in podpis pogodb o varstvu ali skrbništvu,
- sprejetje drugih predpisov (omejitve ogledovanja in obiskovanja in omejitve ravnanj, ki ogrožajo zavarovane živalske vrste).

V okviru drugih ukrepov so administrativni stroški vezani na:

- pripravo projektov za izvedbo investicij iz Priloge 4.6, za kar je zadolžen upravljavec zavarovanega območja,
- spremljanje stanja ohranjenosti narave oziroma monitoring ohranjenosti narave (obsega med drugim spremljanje stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov, habitatnih tipov in posebnih varstvenih območij) in upravljanje baz podatkov, ki jih kot javno službo opravlja ZRSVN;
- komuniciranje, ki ga v okviru svojih nalog opravljajo MOP, ZRSVN, upravljavci zavarovanih območij, kmetijska svetovalna služba v okviru Kmetijsko-gozdarske zbornice Slovenije in ZGS.

V teh primerih gre tudi za nadaljevanje izvajanja obstoječih ukrepov, kjer finančni viri že obstajajo v okviru glavnega programa 1505 - Pomoč in podpora ohranjanju narave in sicer na več proračunskih postavkah. Na proračunskih postavkah znotraj tega programa je na postavkah, povezanih z izvajanjem ukrepov tega operativnega programa (vse postavke, razen postavke 2303 Biotehnologija in 6169 Sredstva za izvedbo ZSPJS - javni zavodi) v letu 2007 zagotovljenih 7.579.368 € v letu 2008 pa 6.483.223 €.

V ukrepe o jamah praviloma ni treba posegati. Ukrepi varstva jam in dopuščene rabe, kjer to stanje jam dopušča, s katerimi se dosegajo varstveni cilji, in način njihovega vključevanja v upravljanje jam so določeni v okviru ukrepov, ki jih omogočata ZON in ZVPJ. Finančni viri v tem primeru niso potrebni in zato niso navedeni.

Preostali stroški za izvajanje ukrepov varstva narave in drugih ukrepov so vezani pretežno na spodnje vsebine.

Za izvedbo investicij iz Priloge 4.6 pri uspešni prijavi so sredstva za financiranje takih projektov predvidena v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR), Operativnega programa razvoja regionalnih potencialov, sklopov 51 *Spodbujanje biotske raznovrstnosti in varstva narave (vključno z Naturo 2000)* in 56 *Varovanje in razvoj naravne dediščine* v skupni višini 57,3 milijona € za obdobje 2007–2013. Ta finančni okvir je na razpolago tudi za ukrepe označitve v naravi. Sredstva za financiranje so na razpolago tudi v 3. in 4. osi Programa razvoja podeželja (PRP).

Za povečan obseg izvajanja monitoringa ohranjenosti narave in izvajanje neadministrativnih ukrepov varstva narave (sredstva za pogodbeno varstvo ali skrbništvo, če niso predmet strukturnih skladov ali programa razvoja podeželja) in komunikacije pa so proračunske postavke MOP namenjene ohranjanju biotske raznovrstnosti in Naturo 2000, zlasti pa so pomembna projektna sredstva iz programa LIFE +. Ta vir je najobsežnejši od virov za monitoring ohranjenosti narave in izvajanje neadministrativnih ukrepov varstva narave in bo za Slovenijo predvidoma obsegal dodatnih 2 do 2,5 milijona € letno k sredstvom iz državnega proračuna.

2.4.2 Ukrepi prilagojene rabe naravnih dobrin

Bistvene dejavnosti prilagojene rabe naravnih dobrin, s katerimi se dosegajo varstveni cilji, so gozdarstvo, lovstvo in ribištvo. Pri teh dejavnostih program upravljanja v Prilogi 4.2 navaja najprej sektor, ki izvaja ukrep prilagojene rabe naravnih dobrin (gozdarstvo, lovstvo, ribištvo).

Ukrep prilagojene rabe je vključitev podrobne varstvene usmeritve iz Priloge 4.2 najprej v smernice ZRSVN (v skladu s 3. točko 4. odstavka 98. člena ZON) in nato v skladu z določili iz 97. člena ZON v načrt rabe naravne dobrine, s katerim se usmeritve načrta v skladu z resorno zakonodajo določijo še podrobneje oziroma prenesejo v ukrepe načrta. Kateri so ti načrti rabe naravnih dobrin, s katerimi se usmeritve oziroma ukrepi določijo podrobneje, je navedeno v polju izvajalec/odgovorni nosilec. Izdelovalec posameznega gozdnogospodarskega, lovskoupravljaljskega ali ribiškokogojitvenega načrta iz Priloge 4.2 je določen s področno zakonodajo in se s tem programom upravljanja določa tudi kot izvajalec usmeritev na območjih Natura.

Plani trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja z naravnimi dobrinami, določeni v Prilogi 4.3, so lahko neposredno povezani ali potrebni za varstvo varovanih območij. V postopku preverjanja planov, za katere je treba izvesti celovito presojo vplivov na okolje, se ti plani, če vsebujejo tudi cilje in ukrepe oziroma usmeritve za doseganje varstvenih ciljev na podlagi tega programa in izpolnjujejo druge zakonsko predpisane pogoje, določijo kot plani trajnostnega gospodarjenja oziroma upravljanja naravnih dobrin, ki so potrebni za ohranjanje ugodnega stanja habitatnih tipov in habitatov vrst na teh območjih. To se izvede v postopku priprave in sprejemanja teh načrtov v skladu z zakonskimi določili. Tak načrt s to ugotovitvijo postane tudi plan, ki je neposredno potreben za varstvo območij Natura in za katerega v skladu z ZON ni več potrebna presoja sprejemljivosti.

Načrti povzemajo najmanj podrobne varstvene usmeritve iz Priloge 4.2, večinoma pa še natančneje določene usmeritve in ukrepe, podane v naravovarstvenih smernicah. V smernicah

so lahko navedene tudi druge vsebine (usmeritve), ki so potrebne za doseganje podrobnega varstvenega cilja.

V sedemletnem obdobju veljavnosti tega operativnega programa lahko pride do situacije, ko bodo za določeno vrsto / habitatni tip na določenem območju Natura ali njegovem delu pred izdajo naravovarstvenih smernic na voljo novi podatki oziroma znanje, ki bodo bistveno odstopali od podatkov in znanj za pripravo tega programa. V teh primerih lahko tudi usmeritev ali ukrep, podan v naravovarstvenih smernicah, odstopa od tistega iz Priloge 4.2, pri čemer je treba obrazložiti nove podatke in znanje in utemeljiti razloge za odstopanje.

Tabela 4

Pregled sprejemanja načrtov prilagojene rabe naravnih dobrin po letih

Leto sprejema	10-letni načrt GGE	10-letni načrt GGO	10-letni načrt LUO	Načrta upravljanja voda	Ribištvo 6-letni načrti
2007	26		9		
2008	22				
2009	27			2	
2010	21				Predvidoma 26 RGN
2011	19	14			
2012	21				
2013	23				
Skupaj	159	14	9	2	26

2.4.2.1 Gozdarstvo

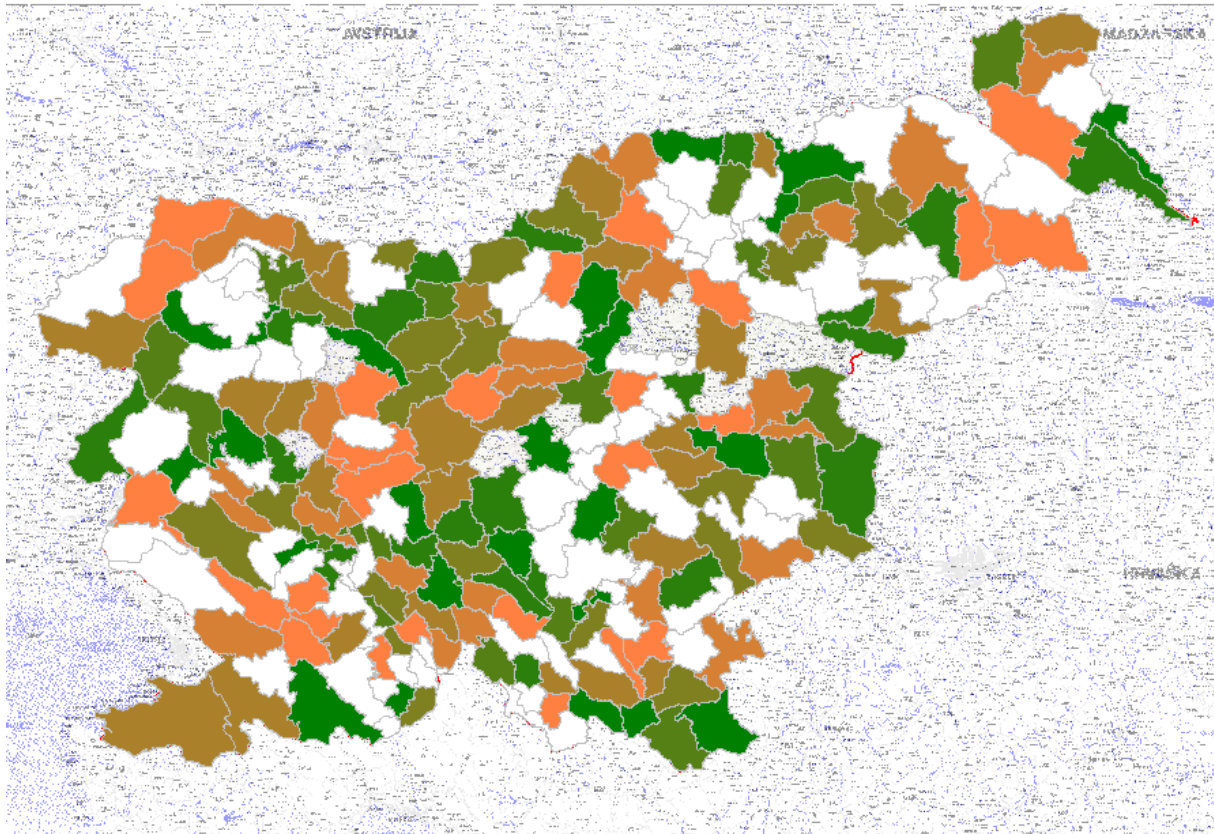
Okvir za ukrepe je zakonodaja s področja gozdarstva, ki omogoča načrtovanje in izvajanje vseh potrebnih ukrepov za zagotavljanje ugodnega stanja gozdnih habitatnih tipov in vrst vezanih na gozdne ekosisteme. Podrobne varstvene usmeritve za prilagojeno rabo gozdov (naravnih dobrin), s katerimi se dosegajo varstveni cilji, so po območjih navedene v Prilogi 4.2. Načrti, ki imajo pristojnost določati izvedbo teh ukrepov, so v skladu s predpisi o gozdarstvu in gozdnogospodarskimi načrti. Ti načrti enot (GGE) so določeni v Prilogi 4.3, vključno z načrtovanim letom sprejema. Iz te priloge je bilo 71 načrtov sprejetih v obdobju 2004–2006 in ti načrti enot se bodo po redni poti sprejemali po izteku tega operativnega programa. Na območjih gozdnogospodarskih enot, ki jih pokrivajo ti načrti, je mogoče ukrepe prilagojene rabe gozdov (naravnih dobrin), s katerimi se dosegajo varstveni cilji s podrobnimi varstvenimi usmeritvami, vključiti ob sprejemanju območnih načrtov (GGO). Sprejem območnih gozdnogospodarskih načrtov je predviden za leto 2011.

Usmeritve iz Priloge 4.2, ki se nanašajo na puščanje odmrle lesne mase se na območjih, kjer je to v Prilogi navedeno ob izdelavi gozdnogospodarskih načrtov zagotavlja v skladu s Pravilnikom o varstvu gozdov.

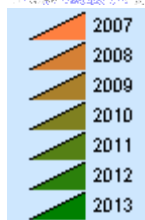
Izdelovalec posameznega gozdnogospodarskega načrta iz Priloge 4.3 je določen s predpisi o gozdarstvu in ga program upravljanja določa tudi kot odgovornega za izvedbo usmeritev oziroma ukrepov na območjih Natura. Stroški priprave načrtov upravljanja pristojne javne službe (ZGS, Zavoda za ribištvo Slovenije), priprava naravovarstvenih smernic in mnenj (ZRSVN) ter postopki njihovega sprejemanja so administrativni.

Karta 1

Pregled načrtov GGE, s katerimi se dosegajo varstveni cilji.

Leto sprejema načrta:

Z belo barvo so označeni načrti gozdnogospodarskih enot, po katerih se ukrepi vključijo v načrte območij za leto 2011. Vir podatkov o mejah GGE je ZGS.

Zakonodaja s področja gozdarstva že nekaj časa omogoča izvajanje ukrepov za doseganje varstvenih ciljev gozdnih vrst in habitatnih tipov tudi na območjih Natura. Izvajanje zakonodaje je povezano z razpoložljivimi finančnimi sredstvi za spodbujanje teh ukrepov in v prihodnjih letih je smiselno okrepiti sredstva, ki bodo za te namene na razpolago.

2.4.2.2 Lovstvo

Ciljev na območjih Natura, povezanih z lovstvom, je relativno malo. Dosegajo se s prilagojeno rabo divjadi (naravne dobrine), ki jo urejajo predpisi o divjadi in lovstvu. Dejavnosti upravljanja habitatov divjadi na mnogih območjih Natura prispevajo k doseganju varstvenih ciljev, povezanih s kmetijstvom, gozdarstvom, upravljanjem voda itd. Podrobne varstvene usmeritve prilagojene rabe divjadi so v Prilogi 4.2 določene po območjih Natura. Načrti, ki imajo pristojnost določati ukrepe kot izvedbo teh usmeritev, so v skladu s predpisi o lovstvu načrti upravljanja divjadi in so opredeljeni v Prilogi 4.3.

Izdelovalec posameznega upravljanja divjadi iz Priloge 4.3 je določen s predpisi o lovstvu in ga program upravljanja določa tudi kot odgovornega za izvedbo usmeritev oziroma ukrepov na območjih Natura.

2.4.2.3 Ribištvo

Dejavnost ribištva je sladkovodno in morsko ribištvo. Sladkovodno ribištvo je upravljanje ribolovnih virov v celinskih vodah. Gospodarski ribolov se za dajanje na trg izvaja izključno v morskih vodah in ribogojstvu, in sicer v okviru skupne ribiške politike EU. Velika večina te dejavnosti se odvija zunaj omrežja Natura 2000. Ribolov kot trajnostna raba naravnega vira pa se izvaja na večini vodotokov, ki so tudi območja Natura. Urejajo ga predpisi o sladkovodnem ribištvu, ki med drugim določa sprejetje programa in načrtov upravljanja rib kot ribolovnih virov. Usmeritve prilagojene rabe ribolovnih virov (naravne dobrine) so v Prilogi 4.2 določeni po območjih Natura. Načrti, ki imajo pristojnost določati ukrepe kot izvedbo teh usmeritev, so v skladu z zakonodajo o ribištvu načrti ribiškega upravljanja v ribiškem območju in ribiško gojitveni načrti za ribiške okoliše. Ti načrti so določeni v Prilogi 4.3.

Izdelovalec posameznega načrta ribiškega upravljanja v ribiškem območju oziroma ribiškogojitvenega načrta iz Priloge 4.3 je določen s predpisi o ribištvu in ga program upravljanja opredeljuje tudi kot odgovornega za izvedbo ukrepov na območjih Natura.

2.4.3 Ukrepi prilagojene kmetijske prakse

Izvajanje kmetijske dejavnosti je na mnogih območjih Natura pogoj za ohranjanje izstopajočega stanja ohranjenosti nekaterih vrst in habitatov. Trajnostne rabe kmetijskih površin se v skladu z veljavnimi predpisi ne urejajo na način načrtovanja rabe s sprejemom ustreznih načrtov upravljanja. Za te površine obstajajo drugačni instrumenti za usmerjanje kmetijske rabe. Najpomembnejši način usmerjanja kmetijske dejavnosti v posamezne oblike kmetovanja na splošno temelji na ustreznih programih v okviru finančnih spodbud skupne kmetijske politike EU. Ti programi so namenjeni zagotavljanju proizvodnje hrane in drugim funkcijam kmetijstva, zlasti Programu razvoja podeželja 2007–2013. Finančne spodbude v okviru ukrepov osi 2 iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013 so podeljene v skladu s prostovoljno odločitvijo kmeta za sprejetje obveze (izpolnjevanja pogojev iz ukrepa), ki pa se zaveže, da bo pogoje iz ukrepa na vključenih površinah izpolnjeval 5 let. V kontekstu ukrepov varstva narave ta kmetova obveza izpolnjuje pogoje za ukrepe pogodbenega varstva po drugih predpisih (kmetijskih). V operativnem programu so ukrepi prilagojene kmetijske rabe, ki zagotavljajo izstopajoče stanje ohranjenosti vrst in habitatov in so predmet vključitve v ustrezne kmetijsko okoljske ukrepe, določeni za posamezna območja Natura v Prilogi 4.2. Območje izvajanja vsakega od navedenih ukrepov je celota ali del notranje cone vrste oziroma habitatnega tipa. Pri predlaganih ukrepih, ki se nanašajo na kmetijstvo, se uporabljajo kmetijsko okoljski ukrepi iz Programa razvoja podeželja 2007–2013 (v Prilogi 4.2 s kratico »programa KO«). Kratice, ki so uporabljene v Prilogi 4.2, so oznake za naslednje ukrepe oziroma podukrepe:

- EKS je skupna oznaka za katerega koli od ukrepov, ki s pogoji zagotavljajo ohranjanje trajnega travinja, in sicer 214-I/7 Ekološko kmetovanje – trajno travinje (EK T), 214-II/1 Planinska paša (PP ali PPP), 214-II/2 Košnja strmih travnikov (S35 ali S50), 214-II/3 Košnja grbinastih travnikov (GRB), 214-II/7 Sonaravna reja domačih živali (REJ), 214-II/8 Ohranjanje ekstenzivnega travinja (ETA), 214-III/2 Ohranjanje posebnih traviščnih habitatov (HAB), 214-III/3 Ohranjanje traviščnih habitatov

- metuljev (MET), 214-III/4 Ohranjanje steljnikov (STE), 214-III/5 Zagotavljanje ugodnega stanja populacij ogroženih vrst ptic in habitatov vlažnih travnišč (VTR),
- HAB je oznaka za ukrep 214-III/2 Ohranjanje posebnih travniških habitatov ali ukrep 214-III/5 Zagotavljanje ugodnega stanja populacij ogroženih vrst ptic in habitatov vlažnih travnišč (VTR),
  - MET je oznaka za ukrep 214-III/3 Ohranjanje travniških habitatov metuljev (MET),
  - STE je oznaka za ukrep 214-III/4 Ohranjanje steljnikov (STE),
  - VTR je oznaka za ukrep 214-III/5 Ohranjanje ptic vlažnih ekstenzivnih travnikov na območjih Natura 2000 (VTR),
  - TSA je oznaka za ukrep 214-II/4 Travniki sadovnjaki (TSA),
  - EK SD je oznaka za ukrep 214-I/7 Ekološko kmetovanje – sadovnjaki (EK SD).

Način zagotavljanja so ukrepi osi 2 iz Programa razvoja podeželja Republike Slovenije za obdobje 2007–2013. Za njihovo izvajanje v letih 2007–2013 se zagotavljajo sredstva v okviru sredstev programa razvoja podeželja. Tako se dosega tudi cilj iz NPVO: »Vključitev čim večje površine območij, pomembnih za ohranjanje biotske raznovrstnosti v izvajanje ustreznih (z vidika ohranjanja ugodnega stanja vrst in habitatnih tipov) kmetijsko okoljskih programov.«

Tabela 5: Sredstva za vključenost v kmetijsko-okoljske ukrepe

	Stanje 2005	2008	2009	Cilj 2010	2011	2012	Cilj 2013
Višina sredstev za ukrepe SKOP na območjih Natura v conah (letno)	2.4–2.7 mio €	ca. 2.5	ca. 2.5	2.5–2.7 mio €	ca. 2.8	ca. 3.0	3.2–3.4 mio €

Stanje kmetijsko okoljskih ukrepov v letu 2005 temelji na analizi vključenosti v ukrepe SKOP na posamičnem območju Natura, določenem za kmetijske vrste oziroma habitatne tipe. Finančna ocena za leto 2005 temelji na odobrenih ukrepih SKOP (brez pritožb) in višini plačil, določeni z vladno uredbo za leto 2005. Do razpona sredstev pa prihaja, ker ni mogoče natančno določiti, iz katerih izhodiščnih ukrepov SKOP v letu 2005 bodo kmetje prehajali v ciljne kmetijsko-okoljske ukrepe 2010. Nekateri od izhodiščnih ukrepov SKOP imajo višje plačilo kot ciljni kmetijsko-okoljski ukrepi, zato kljub povečanju vključenosti v ciljne ukrepe do leta 2010 ni pričakovati večjega povišanja skupnega obsega plačil na območje.

Ocena sredstev, potrebnih za doseganje cilja v letu 2010, temelji na ciljnih obsegih, določenih v Prilogi operativnega programa, in višini plačil, določeni z vladno uredbo za obdobje 2007–2013. Vključevanje površin v te ukrepe je povezano z ustreznostjo in privlačnostjo višine plačila za posamezen ukrep, to pa z razpoložljivimi finančnimi sredstvi za ta Program in v prihodnjih letih je smiselno okrepiti sredstva, ki bodo za te namene Programa na razpolago.

Na delu travniških območjih, kjer zaradi naravnih razmer ni zaraščanja (npr. nad gozdno mejo), prilagojena kmetijska raba ni potrebna. Na površinah v državni lasti v zavarovanih območjih je način zagotavljanja prilagojene kmetijske prakse lahko tudi dogovor med Skladom kmetijskih zemljišč in gozdov in ministrstvom, pristojnim za ohranjanje narave, oziroma upravljavcem zavarovanega območja.

Na območjih Natura je površin, ki so še travniške ali so bile v bližnji preteklosti travniške in niso v aktivni kmetijski rabi (niso vključene v nobeno državno podporo), prek 50.000 hektarjev. Te površine se že zaraščajo. Iz ekoloških zahtev vrst, za katere so ta območja

določena, izhaja, da je to tudi njihov habitat le toliko časa, da se zaraste. Z ustrezno prilagojeno kmetijsko rabo teh površin je na mnogih območjih Natura mogoče zagotavljati izstopajoče stanje vrst in habitatnih tipov. Večina teh površin leži na območjih, ki so hkrati območja z omejenimi dejavniki za kmetovanje (OMD). Njihova ponovna oživitev je posledično povezana z razpoložljivimi sredstvi za plačila OMD v okviru Programa razvoja podeželja 2007–2013, zato je v ukrepih omejena skupno na manj kot 10.000 hektarjev do leta 2013.

2.4.4 Ukrepi upravljanja voda

Upravljanje voda je pomembno za ohranjanje biotske raznovrstnosti in doseganje ugodnega stanja ohranjenosti območij Natura. Vrst in habitatnih tipov, ki so pri zagotavljanju ugodnega stanja ohranjenosti odvisni od vode, je 110. Gre za vrste, ki del letnega ali življenjskega cikla preživijo v vodi ali ob njej zaradi razmnoževanja, prehranjevanja ali hiberniranja, in habitatne tipe, ki so vezani na stalno prisotnost vode (podzemne, ali površinske vode). Nanje vpliva predvsem sprememba hidromorfoloških lastnosti površinskih voda in sprememba količinskega in kemijskega stanja podzemnih voda.

Za upravljanje voda je Državni zbor sprejel nacionalni program upravljanja voda, za njegovo izvedbo pa bo Vlada sprejela načrta upravljanja voda (v nadaljevanju: NUV) za vodni območji Donave in Jadranskega morja ter program ukrepov. NUV bo vseboval predvsem oceno stanja vodnih teles in ob upoštevanju izjem opredelil cilje glede doseganja dobrega stanja vodnih teles. Program ukrepov bo za doseganje teh ciljev, poleg ukrepov za varstvo voda, določenih s predpisi o varstvu okolja, določil še dodatne ukrepe, potrebne za doseganje dobrega stanja vodnih teles, pri čemer bodo območja Nature, kot so določena s predpisi o ohranjanju narave, obravnavana kot območja s posebnimi zahtevami. Metodološko bo del ekoloških zahtev vrste ali habitatnega tipa na območju Natura zajet v okviru dobrega ekološkega stanja voda. To pomeni, da se vključijo v cilje NUV in v ukrepe za doseganje ciljev iz NUV in se po potrebi vključijo v program ukrepov v skladu z Zakonom o vodah. Morebitne specifične ekološke zahteve, ki niso zajete v okviru dobrega ekološkega stanja voda, se določijo v ustreznem aktu ali programu.

Na področju upravljanja voda je zato v Prilogi 4.2 kot besedilo podrobne varstvene usmeritve za doseganje podrobnih varstvenih ciljev pri upravljanju voda naveden okvir ekoloških zahtev vrst oziroma habitatnih tipov, ki se vključujejo v ustrezne dele načrtov upravljanja voda z uporabo naravovarstvenih smernic. Omenjeni načrti pa so načrt upravljanja voda in program ukrepov, kjer pa bo prišlo do sprejetja podrobnejših načrtov upravljanja voda, pa so tudi ti načrti.

V skladu s časovnico, določeno z Vodno direktivo 2000/60/ES (Water Framework Directive 2000/60/EC), bodo ti akti in drugi predpisi, potrebni za njihovo izvedbo, sprejeti prvič v letu 2009. Drugi ukrepi v skladu s predpisi o varstvu okolja pa se že izvajajo v skladu z operativnimi programi. Cilji načrta upravljanja in cilji drugih operativnih programov po predpisih o varstvu okolja, določenih z Nacionalnim programom varstva okolja oziroma v njegovem okviru sprejetega Nacionalnega programa upravljanja voda, bodo prispevali k dobremu stanju voda, ki je podlaga za ohranjanje ugodnega stanja habitatnih tipov in vrst na območjih Natura. Kjer se bo izkazala potreba, bodo k zagotavljanju ugodnega stanja habitatnih tipov in vrst dodatno prispevali tudi podrobnejši načrti upravljanja voda.

Območje izvajanja vsakega od navedenih ukrepov je celota ali del notranje cone vrste oziroma habitatnega tipa.

2.4.5 Drugi ukrepi

Drugi ukrepi, ki so potrebni za zagotavljanje ugodnega stanja rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov, se nanašajo zlasti na regionalni razvoj in razvoj turizma, spremljanje stanja – monitoring, komunikacijo ter izobraževanje in usposabljanje.

2.4.5.1 Ukrepi trajnostnega razvoja usmerjeni na neposredne koristi območij Natura za lokalno prebivalstvo

Trajnostni razvoj regij in razvoj turizma ter drugih podjetniških priložnosti povezujejo trajnostno upravljanje biotske raznovrstnosti, vključno s trženjem in zagotavljanjem dolgoročnega ohranjanja biotske raznovrstnosti. Za trajnostni razvoj regij je dodatno pomemben razvoj človeških potencialov in kadrov, usposobljenih in motiviranih za razvoj storitev, ki se lahko v takem okolju bolj konkurenčno razvijajo.

Za trajnostni razvoj regij se v načrtih upravljanja zavarovanih območij, praviloma upošteva zlasti naslednja področja:

- Infrastruktura za obiskovanje varovanih območij (informacijski centri, opazovalnice, razgledišča, označevanje, pešpoti, naravoslovne in kulturne poti, učne poti). Za trženje biotske raznovrstnosti skozi turizem so potrebna določena vlaganja v turistično infrastrukturo in v infrastrukturo za interpretacijo narave oziroma parkovno infrastrukturo (npr. učne in doživljajske poti, infocentri). Ta infrastruktura pritegne obiskovalce in turiste in jim pomaga doživeti naravo oziroma priti v stik z živalmi in rastlinami. Zaradi takih doživetij lahko neko območje postane priljubljena destinacija za obiske oziroma turistična destinacija. Premišljeno načrtovana parkovna infrastruktura tudi usmeri obiskovalce na določene dele narave (območij Natura) in s tem pomaga obiskovalce »koncentrirati« na točke ali v okolico območij Natura, kjer je mogoče tržiti lokalne proizvode (kmetijske, gostinske, spominke, storitve ipd.). Ob tem jih mora hkrati odvrniti od občutljivejših delov narave, kjer večje število obiskovalcev lahko škoduje doseganju varstvenih ciljev.
- Identifikacija novih in območju specifičnih podjetniških priložnosti glede na identificirane potenciale območja (podpora podjetjem in e-podjetjem, vezanim na trajnostni razvoj, s posebnim poudarkom na podjetniških iniciativah na področju uveljavljanja obnovljivih virov energije in učinkovite rabe energije ter trajnostne mobilnosti).
- Izdelava koncepta in izgradnja infrastrukture trajnostne mobilnosti in druge spremne javne infrastrukture v območju. To vključuje izdelava teritorialnega koncepta trajnostne (ali mehke mobilnosti) s poudarkom na javnem potniškem prometu in ureditvi kolesarskih ter peš- poti, prostorsko umeščanje intermodalnih sečišč za prestopanje med posameznimi modalitetami prevoza, (vključno s parkirišči, javnimi sanitarijami in drugo spremno infrastrukturo). Koncepti trajnostne mobilnosti so usmerjeni v umirjanje prometa, preusmerjanje potnikov na javni potniški promet in na nizko-ali brez-emisijske ter tihe oblike transporta.

- Razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetijah z identificiranimi ukrepi za razvoj človeških virov (ekološka pridelava, tradicionalna in komplementarna medicina, spominki, prodaja na domu, domača in umetna obrt, socialne kmetije, eko-turizem ipd), uveljavljanje fleksibilnih oblik dela vključno z delom na daljavo.
- Razvoj novih turističnih proizvodov.

Ukrepi, ki pomembno pripomorejo k opisanemu usmerjanju obiskovalcev, so priprava in izvedba investicij in storitev v prej naštetih sklopih.

Za investicije in storitve iz Priloge 4.6 so predvideni tudi viri iz strukturnih skladov nove finančne perspektive. Možni viri so navedeni pri vsaki investiciji. Gre za vire, ki omogočajo črpati sredstva na projektni način. Investicije oz. storitve so osredotočene predvsem na obstoječa zavarovana območja, ki lahko vključujejo območja Natura in imajo določenega upravljavca, ter na načrtovana zavarovana območja, ki bodo imela v obdobju trajanja operativnega programa določenega upravljavca. V prilogi 4.6. sklop A je prikazan nabor investicij, ki se šteje za nacionalni program investicij in storitev vezanih na razvoj parkovne infrastrukture za razvoj turistične ponudbe zavarovanih območij. Del teh investicij, bo možno skladno z razpoložljivimi sredstvi za te namene sofinancirati v okviru Operativnega programa Krepitve regionalnih razvojnih potencialov: razvojna prioriteta »3.5.3 Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov«, prednostna usmeritev »3.5.3.1 Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva. Nabor investicij, ki bodo sofinancirane v okviru te prednostne usmeritve in »Razvojnega načrta in usmeritev slovenskega turizma 2007-2011« bo predmet dogovora med Ministrstvom za gospodarstvo in MOP.

Pri delu investicij in storitev, ki so vezane na vir iz strukturnih skladov v okviru Operativnega programa *Krepitve regionalnih razvojnih potencialov* v okviru programa »3.5.4 Razvoj regij«, so prijavitelji lokalne skupnosti oziroma njihove pooblaščenice ustanove. Potrjevanje projektov je v pristojnosti svetov regij. V postopku priprave tega operativnega programa je bil oblikovan seznam projektnih predlogov (tipov investicij in storitev), ki lahko pomagajo ohranjati območja Natura in povečevati njihov potencial za turistični razvoj in razvoj regij. Za območja Nature, ki so hkrati tudi zavarovana območja z upravljalcem, je ta nabor projektnih predlogov iz Priloge 4.6 v sklopu B. Za območja Nature, ki niso zavarovana območja z upravljalcem, pa je splošnejši nabor naveden v sklopu C Priloge 4.6. Upravljalci zavarovanih območij so zadolženi, da aktivno predlagajo prijaviteljem projekte iz sklopa B Priloge 4.6 oziroma se odzovejo na pobude prijaviteljev. Lokalne skupnosti pa so pozvane, da nabora in Sklopa B in C uporabijo in zagotovijo pripravo projektov za kandidiranje na sredstva OP *Krepitve regionalnih razvojnih potencialov* oziroma sredstva tretje in četrte osi Programa razvoja podeželja 2007-2013.

2.4.5.2 Spremljanje stanja – monitoring

Za spremljanje kazalcev tega programa (več v Poglavju 3.2), to je:

- kazalcev stanja vrst in habitatnih tipov (zlasti ugotavljanje sprememb naravnega območja razširjenosti in populacijske dinamike vrst oziroma površine, ki jo pokriva habitatni tip),
- kazalcev spremljanja izvajanja ukrepov,

in za poročanje Evropski uniji in organom mednarodnih konvencij in sporazumov je treba spremljati stanje ohranjenosti narave v skladu s 108. členom ZON (monitoring ohranjenosti narave).

V Sloveniji poteka monitoring nekaterih vrst, monitoring številnih vrst in habitatnih tipov, ki so predmet ohranjanja na območjih Natura, pa je treba še vzpostaviti. Upoštevajoč veliko število vrst na eni ter kadrovske in finančne omejitve na drugi strani bo vzpostavitev monitoringa postopna, zato bo v začetnih fazah smiselno ugotavljati stanje nekaterih vrst prek posrednih parametrov.

Število zbranih podatkov o vrstah in habitatnih tipih iz leta v leto raste, za njihovo uporabnost pa je ključna elektronska oblika in vključenost v bazo podatkov, ki mora biti dobro organizirana in povezana ter prilagojena ključnim uporabnikom teh baz. V povezavi s kazalci je zato treba tudi vzpostaviti in upravljati dobro povezano in organizirano bazo podatkov, ki ključnim uporabnikom redno zagotavlja podatke, sklope podatkov ali iz teh podatkov izpeljane interpretacije.

ZON določa, da ZRSVN upravlja baze podatkov o naravnih vrednotah in sestavinah biotske raznovrstnosti. Nujen korak pri vzpostavitvi baze je postavitve tehničnih standardov za zbiranje in vnos podatkov, ki bo sploh omogočal njihovo povezljivost v bazi. Za napolnitev baze s podatki pa je ključno še:

- digitalizirati pomembne starejše še neelektronske podatke,
- vzpostaviti mehanizme za stimulacijo zbiranja ustreznih podatkov na terenu,
- vzpostaviti mehanizme za stimulacijo vključevanja podatkov, zlasti zbranih z javnimi sredstvi, v bazo podatkov.

Z razvojem računalniških tehnologij je glede na tuje izkušnje (britanski NBN, švedski Artportalen ...) najtežji del naloge prav dogovor s proizvajalci podatkov za pridobivanje kakovostnih podatkov in njihovo vključevanje v centralno dostopno bazo ter dogovor med proizvajalci in uporabniki podatkov o obliki teh podatkov.

2.4.5.3 Komuniciranje

S projektom Natura 2000 je bil v letih 2002–2004 pod vodstvom MOP pripravljen in izveden obsežen komunikacijski projekt, ki je ob nujnem prvem pogoju – vzpostavitvi ustreznih mehanizmov za doseganje varstvenih ciljev območij Natura – dal zelo dobre rezultate. Temeljlil je na komuniciranju javnih služb (zlasti ZRSVN, upravljalcev parkov, ZGS in KSS v okviru KGZS), ob podpori ostalih akterjev, vključno z nevladnimi organizacijami s podorčja ohranjanja narave. Projekt je ponudil tudi dokaj natančna izhodišča za nadaljnje komuniciranje. Vodenje je bilo z letom 2005 v celoti preneseno na ZRSVN. Od druge polovice leta 2006 pa teče izvajanje obsežnega komunikacijskega projekta kot podpore ohranjanju biotske raznovrstnosti. Te aktivnosti pomembno prispevajo tudi k izvajanju tega programa upravljanja in v njihovem okviru bo v letu 2007 pripravljen predlog strategije komuniciranja.

Uspešno in učinkovito komuniciranje bo imelo zelo pomembno vlogo pri dejanskem doseganju zastavljenih ciljev in ukrepov. Sprejetje strategije komuniciranja bo zato eden od ključnih korakov pri izvajanju operativnega programa.

Specifičen del komunikacije je tudi dogovarjanje o izvajanju ukrepa, ki zahteva spremenjeno vedenje specifične ciljne skupine (npr. plezalcev, pohodnikov, športnih ribičev) za doseg podrobnega varstvenega cilja na nekaterih območjih Natura. Zato je v Prilogi 4.2 pod ukrepom zapisano besedilo, ki vsebuje varstvene elemente dogovora o izvajanju ukrepa. V

okviru skrbi za ozaveščenje javnosti o pomenu ohranjenosti narave je to naloga ZRSVN (3. točka 3. odst. 117. člena ZON).

2.3.5.4. Izobraževanje in usposabljanje

Izobraževanje in usposabljanje se odvija za dve veliki ciljni skupini:

- strokovne službe in NVO na področju ohranjanja biotske raznovrstnosti in upravljanja sestavin biotske raznovrstnosti;
- vse prebivalstvo, vključeno v redne izobraževalne programe, s poudarkom na ravni visokošolskih in univerzitetnih študijskih programov (šolstvo/znanost).

Za strokovne službe in NVO je ključna naloga priprava in izvajanje rednega izobraževalnega seminarja. Za dvig znanja druge ciljne skupine je ustrezno vključevanje temeljnih in aplikativnih vsebin varstva narave v vse izobraževalne programe, zlasti na ravni visokošolskih in univerzitetnih študijskih programov (šolstvo/znanost) rezultira v višjem številu in kakovosti ustreznih učnih programov. Za to je potrebna tudi izpopolnitev in širitev stroke varstva narave na univerzitetni ravni (katedra za varstvo narave).

Cilj je povečati delež prebivalstva s pozitivnim odnosom do biotske raznovrstnosti, s poudarkom na omrežju Natura 2000.

3 PODPORNE DEJAVNOSTI ZA UČINKOVITO UPRAVLJANJE OBMOČIJ NATURA

3.1 Povezanost evropskega ekološkega omrežja

Za povezanost evropskega ekološkega omrežja oziroma zadovoljivo usklajenost slovenskih območij Natura v evropsko omrežje Natura 2000 skrbi Evropska komisija. Utečen postopek za to so biogeografski seminarji, kjer se v pogajanjih med državo članico in Evropsko komisijo določijo dodatne obveznosti države članice. Slovenija je te seminarje oziroma pogajanja že opravila in za zadovoljivo povezanost in usklajenost evropskega ekološkega omrežja je treba izvršiti sprejete sklepe. S predpisom se dopolni prilogo Uredbe o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) s kvalifikacijskimi vrstami in habitatnimi tipi na že določenih oziroma predlaganih območjih Natura in predlaga dodatna območja Natura oziroma korekcija meja nekaterih obstoječih območij Natura.

3.2 Kazalci in njihovo spremljanje

V skladu s kazalniki v NPVO, ki se morajo redno spremljati, da se ugotavlja učinkovitost ukrepov za zagotavljanje izstopajočega stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov in habitatnih tipov, obstajata dva tipa kazalnikov.

Prvi tip kazalcev predstavljajo kazalci stanja vrst in habitatnih tipov, usmerjeni so zlasti v zagotavljanje podatkov za ugotavljanje sprememb naravnega območja razširjenosti in populacijske dinamike vrst oziroma površine, ki jo pokriva habitatni tip. Upoštevajoč veliko število vrst na eni ter kadrovske in finančne omejitve na drugi strani, je narejen izbor kazalcev. Ti kazalci so določeni v Prilogi 4.5 in se uporabljajo v povezavi s podrobnimi varstvenimi cilji za posamično posebno varstveno območje. Povsod, kjer je bilo to glede na raven znanja mogoče, so podrobni varstveni cilji zapisani tako, da se izražajo z velikostjo populacije oziroma obsegom površine habitatnega tipa.

Določeni monitoringi že potekajo in so v Prilogi 4.5 označeni kot »že poteka«. Druge vrste oziroma habitatni tipi, za katerih monitoringi še ne potekajo, in glede na stanje njihovega poznavanja v državi omogočajo vzpostavitev monitoringa, pa so v tej prilogi označene z oznako »vzpostavitev«. Rok za vzpostavitev spremljanja stanja oziroma vzpostavitev monitoringov v povezavi z navedenimi kazalci je najpozneje leta 2010, ko bodo rezultati spremljanja stanja potrebni za srednjeročni pregled doseganja ciljev. V prilogi so monitoringi vrst razvrščeni v skupine glede na svoje značilnosti. Pod oznako »ciljni monitoring« spada skupina vrst, pri katerih je mogoče zaradi njihove ekologije in biologije (zlasti razširjenosti, navezanosti na malopovršinske habitate, specifične odkrivnosti, težavne determinacije ipd.) verodostojne podatke o velikosti populacij in trendih pridobiti le z metodami, specifično prilagojenimi njihovi ekologiji in biologiji. Pod oznako »zimsko štetje vodnih ptic« spadajo vse prezimujoče vodne ptice. Ta monitoring je dodatno prilagojen ugotavljanju globalnih velikosti populacij vodnih ptic in poteka v skladu z mednarodnimi sporazumi usklajeno po celem svetu. Pod oznako »splošni monitoring« spada skupina vrst, pri katerih je mogoče zaradi njihove ekologije in biologije zadovoljive podatke o populacijskih trendih pridobiti že z metodami splošnega popisa na rastrski mreži, predlagani v Ferlin 2004. Pod oznako »monitoring na kmetijskih površinah« spada skupina vrst ptic, pri katerih je mogoče zaradi

njihove ekologije in biologije zadovoljive podatke o populacijskih trendih pridobiti že z metodami splošnega popisa na posebni mreži točk. Ta monitoring je dodatno prilagojen ugotavljanju učinkov skupne kmetijske politike in je del vseevropskega monitoringa indeksa ptic (indeks ptic kmetijske krajine). Pod oznako »*monitoring vodotokov*« spada skupina vodnih vrst, pri katerih je mogoče zadovoljive podatke o velikosti populacij in trendih zaradi načina vzorčenja (elektroizlov) pridobiti z ustrezno razporejenimi odseki po vodotokih. Pod oznako »*ugotavljanje prisotnosti*« spada skupina slabo poznanih vrst (glede območja razširjenosti in pojavljanja), zato zadovoljivega monitoringa ni mogoče razviti z obstoječim znanjem. Pod oznako »*monitoring gozdov*« so navedeni gozdni habitatni tipi, katerih monitoring je mogoče izvajati v okviru obstoječega monitoringa gozdov. Pod oznako »*kartiranje habitatnih tipov*« so navedeni negozdni habitatni tipi, pri katerih je mogoče monitoring zagotavljati s prilagojenim kartiranjem habitatnih tipov.

Drug tip kazalcev predstavljajo kazalci spremljanja izvajanja ukrepov. Povsod, kjer je bilo to glede na raven znanja mogoče, so tudi ukrepi zapisani tako, da so merljivi. Tudi ti kazalci so tako določeni v samem ukrepu. Primer: v notranji coni travniškega postavneža (*Euphydryas aurinia*) se z redno, ekstenzivno košnjo ali pašo ohranja obseg travniških površin; ustrezna raba se zagotovi skozi KO ukrepe, ukrepi ekstenzivne travniške rabe, in sicer do leta 2010 na 25 hektarjev, do leta 2013 pa na 45 hektarjev travniških površin. Kazalec izvajanja ukrepa je torej 25 hektarjev v ukrepih do leta 2010 oziroma 45 hektarjev leta 2013.

Spremljanje stanja ohranjenosti narave (monitoring ohranjenosti narave) obsega med drugim spremljanje stanja rastlinskih in živalskih vrst, njihovih habitatov, habitatnih tipov in posebnih varstvenih območij (108. člen ZON). Program upravljanja tako le podrobneje našteva rastlinske in živalske vrste ter habitatne tipe, ki so predmet ohranjanja na območjih Natura. ZON določa tudi, da ZRSVN opravlja med drugim kot javno službo spremljanje stanja ohranjenosti narave in spremljanje stanja biotske raznovrstnosti in s tem je tudi že določen nosilec. Finančni viri so viri zagotavljanja te javne službe in jih program upravljanja ne obravnava posebej. Določeni monitoringi pa že potekajo in so v Prilogi 4.5 označeni kot potekajoči, pri teh so finančni viri že zagotovljeni. V obdobju nove finančne perspektive bo EU zagotovila pomemben finančni vir LIFE +, ki bo še bolj ciljno kot doslej namenjen financiranju monitoringa.

Za namene ugotavljanja ustreznosti izvajanja ukrepov se mora poleg zgoraj navedenih monitoringov spodbujati obsežnejši monitoring na pilotnih območjih. Ugotovitve, izpeljane le na podlagi zgoraj navedenih monitoringov, so lahko napačne. Določitev teh pilotnih monitoringov je smiselna, ko so natančneje znana območja izvajanja ukrepov.

Za boljše razumevanje interakcije človekovih vplivov na naravo je treba določiti kazalce ključnih človekovih vplivov v povezavi s stanjem ohranjenosti – pozitivnih in negativnih. V večini primerov gre za kazalce, ki jih razvija Evropska okoljska agencija v okviru projekta SEBI. Tudi za ostale kazalce, ki niso del SEBI, je treba nato ugotoviti še vire določanja njihovih vrednosti in način njihovega vodenja. Pri vseh kazalcih pa je smiselno temeljiti na natančnosti, ki za slovenske potrebe kaže interakcijo človekovih vplivov na naravo, agregirane podatke pa je mogoče posredovati tudi ustanovam Evropske unije. Smiselno je temeljiti na obstoječih podatkovnih zbirkah o človekovih dejavnostih, ki so pri Geodetski upravi RS, MKGP, Statističnem uradu RS in drugih, in kazalce povezati kot nadgradnjo teh obstoječih podatkov.

Za zadovoljivo poročanje mednarodnim institucijam (zlasti organom EU in organom mednarodnih konvencij), ki spremljajo spreminjanje stanja vrst in habitatnih tipov Natura, vrst in habitatnih tipov iz prilog k direktivama o pticah in habitatih, biotske raznovrstnosti širše in uspešnost ukrepov, je treba iz prej navedenih podatkov oziroma njihovih interpretacij redno oblikovati zahtevna poročila. Nenazadnje ima tudi javnost pravico do teh podatkov in nekateri deležniki (npr. strokovnjaki in raziskovalci) jo tudi vedno pogosteje uporabljajo, zato da povečujejo kakovost svojih izdelkov.

3.3 Raziskovanje in razvoj tehnologij

V analizah je ugotovljeno kronično pomanjkanje sintez o stanju in trendih biotske raznovrstnosti ter o ekologiji in biologiji vrst in njihovih združb, še bolj pa tistih, ki zahtevajo dolgoletno akumulacijo znanja. Vsaj v biologiji je zato tudi zelo otežen prenos znanja v uporabo, nenazadnje tudi v dejavnosti ohranjanja biotske raznovrstnosti. Prvi cilj programa je zato določiti raziskovalne aktivnosti bazičnih in aplikativnih znanosti, ki se prednostno financirajo in ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov. Prenosi tega znanja v prakso so povezani z določitvijo ogroženosti in ključnih virov ogrožanja vrst in habitatov, iz katerih se izpeljujejo rdeči sezname ogroženih vrst in habitatnih tipov. Ti sezname so lahko povezani z razvijanjem tehnologij (npr. rabe naravnih virov), ki še bolj ohranjajo biotsko raznovrstnost in s tem omogočajo enako, če ne še uspešnejšo rabo naravnih virov v prihodnjih desetletjih.

Cilj NPVO je povečati število izvedenih raziskovalnih projektov, ki zagotavljajo znanje za ta področja in učinkovito prispevajo k izpopolnitvi informacijskega sistema za ohranjanje biotske raznovrstnosti. Ta program upravljanja pa v skladu z Uredbo o posebnih varstvenih območjih (Natura 2000) določa še raziskovalne aktivnosti na področju bazičnih in aplikativnih znanosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov (Priloga 4.4). Ta priloga se upošteva pri razporejanju sredstev za raziskovalne programe, raziskovalne projekte, ciljne raziskovalne projekte oziroma druge ustrezne programe.

Za nekaj vrst in habitatnih tipov na posamično območje ni bilo mogoče na podlagi obstoječih virov predlagati ukrepov za doseganje podrobnih varstvenih ciljev oziroma tudi ni bilo mogoče postaviti ustreznih podrobnih varstvenih ciljev. Navedene so v Prilogi 4.7. Za te vrste in habitatne tipe je treba prej opraviti manjše ciljne raziskave ali študije, njihovi rezultati pa se bodo uporabili v naslednji reviziji programa upravljanja oziroma v pripravi novega programa upravljanja.

4 PRILOGE

4.1 Literatura

4.1.1 Splošna literatura

Mršič, N., 1997: Biotska raznovrstnost v Sloveniji. Slovenija – “vroča točka” Evrope. MOP, Uprava RS za varstvo narave, Ljubljana.

UNEP-WCMC 2001: Global Biodiversity Outlook. Montreal.

Williams, P., Humphries, C. & Araujo, M., 1998: Mapping Europe's Biodiversity. V: Delbaert B.C.W. Facts & Figures on Europe's Biodiversity – State and Trends 1998–1999. Wageningen.

Kus Veenvliet, J. 2006: Ocena izvajanja Konvencije o biološki raznovrstnosti v Sloveniji. Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, Ljubljana.

Marega, M. et al 2006: Krepitev zmolvivosti za globalno okoljsko upravljanje v Sloveniji. Regionalni center za okolje za srednjo in vzhodno Evropo, Ljubljana.

Natura 2000 Barometer

http://europa.eu.int/comm/environment/nature/nature_conservation/useful_info/barometer/pdf/sic.pdf

http://europa.eu.int/comm/environment/nature/nature_conservation/useful_info/barometer/pdf/spa.pdf

Sklep Vlade RS Načrt ugotavljanja posledic vpliva območij Nature 2000 in določitve razvojnih ukrepov

<http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=140#c163>

Poročilo in priporočila za komunikacijo so na:

http://www.natura2000.gov.si/uploads/tx_library/koncno_porocilo_komunikacijske_strategije.pdf

4.1.2 Podlage za ukrepe

Pregled strokovnih podlag je na <http://www.natura2000.gov.si/index.php?id=20>

Action Plan for the Conservation of the Italian Agile Frog (*Rana latastei*) in Europe. Convention on the conservation of european wildlife and natural habitats, Standing Committee 25th meeting, Strasbourg, 28 November-1 December 2005.

Action Plan for the Conservation of the Crested Newt *Triturus cristatus* Species Complex in Europe. Convention on the conservation of european wildlife and natural habitats. Standing Committee. 25th meeting, Strasbourg, 28 November-1 December 2005.

Anthes, N., T. Fartmann, G. Hermann & G. Kaule, 2003. Combining larval habitat quality and metapopulation structure - the key for successful management of pre-alpine Euphydryas aurinia colonies. Journal of Insect Conservation 7: 175–185.

Bachmann, J.1999. European freshwater species strategy. WWF European Freshwater Programme.

Bertok, M., N. Budihna, M. Povž & T. Seliškar, 2003. Strokovne osnove za vzpostavljanje omrežja Natura 2000, Ribe (Pisces), Piškurji (Petromyzontidae), Raki deseteronožci (Decapoda). Zavod za ribištvo Slovenije (Končno poročilo).

Božič, L. 2003. Mednarodno pomembna območja za ptice v Sloveniji 2. Predlogi Posebnih zaščitnih območij (SPA) v Sloveniji. DOPPS, Monografija DOPPS št. 2, Ljubljana.

Bricelj, M., 2002. Moje tvoje morje: Slovensko Sredozemlje in trajnostni razvoj. Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije, Ljubljana.

- Butaye, J., D. Adriaens & O. Honnay, 2005. Conservation and restoration of calcareous grasslands: a concise review of the effects of fragmentation and management on plant species. *Biotechnology, Agronomy, Society and Environment* 9(2): 111–118.
- Crivelli, A., G. Poizat, P. Berrebi, D. Jesensek & J-F Rubin, 2000. Conservation biology applied to fish: the example of a project for rehabilitating the marble trout (*Salmo marmoratus*) in Slovenia. *Cybium* 24(3): 211–230.
- Crofts, A., & R. G. Jefferson (eds), 1999. The lowland grassland management handbook. English Nature / The Wildlife Trusts.
- Čelik, T., R. Verovnik, S. Gomboc & M. Lasan, 2005. Natura 2000 v Sloveniji. Metulji. Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.
- Čušin, B. (ur.). 2004. Natura 2000 v Sloveniji. Rastline. Založba ZRC, ZRC SAZU, Ljubljana.
- DOPPS 2004: Monitoring populacij izbranih vrst ptic. Prvo vmesno poročilo – popisni protokoli. Poročilo za ARSO.
- DOPPS 2005: Kosec (*Crex crex*) Vrstni akcijski načrt 2005–2015. Poročilo za projekt LIFE.
- DOPPS 2005: Integrating NATURA 2000 Requirements into the National Rural Development Programme (2007–2013). Republic Slovenia. September 2005. Poročilo za Farming for Life Campaign.
- DOPPS 2006: Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000 predlogi posebnih varstvenih območij – del po direktivi 79/409/EEC – notranja conacija habitatov kvalifikacijskih vrst ptic.
- Drovenik, B. & A. Pirnat, 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000. Hrošči (Coleoptera). Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU.
- Ferlin, F. (ur.), 2004. Razvoj mednarodno primerljivih kazalcev biotske pestrosti v sloveniji in nastavitev monitoringa teh kazalcev – na podlagi izkušenj iz gozdnih ekosistemov.
- Freese, A., M. Dolek, a. Geyer & H. Stetter. 1999 (2005). Biology, distribution, and extinction of *Colias myrmidone* (Lepidoptera, Pieridae) in Bavaria and its situation in other European countries. *Journal of Research on the Lepidoptera*, 38: 51–58.
- Frieß, T., M. Fuchs, J. Gepp, C. Hinteregger, A. Koschuh, P. Köck & E. Zanini, 2004. Natura 2000; EU-geschützte Pflanzen- und Tierarten in der Steiermark. Institut für Naturschutz und Landschaftsökologie, Steiermark.
- Golob, A., 2004. Pregled habitatnih tipov gozdov v Sloveniji, ki v grobem ustrezajo merilom iz habitatnega priročnika EU in njihove značilnosti predlaganih območjih Natura 2000. MOPE-ARSO, Ljubljana.
- Jež, M. 2005. Travniki metulji in Natura 2000 v Sloveniji. *Mariborski Agronom*, 10(3):34–36.
- Johst, K., M. Drechsler, J. Thomas & J. Settele, 2006. Influence of mowing on the persistence of two endangered large blue butterfly species. *Journal of Applied Ecology* 43: 333–342.
- Jogan, N., M. Kotarac & A. Lešnik, 2004. Opredelitev območij evropsko pomembnih negozdnih habitatnih tipov s pomočjo razširjenosti značilnih rastlinskih vrst. Končno poročilo. Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 961 str., digitalne Priloge.
- Jonozovič, M. 2003a. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000. Rjavi medved (*Urus arctos*). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana.
- Jonozovič, M. 2003b. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000. Ris (*Lynx lynx*). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana.
- Joly, P., C. Morand & A. Cohas, 2003. Habitat fragmentation and amphibian conservation: building a tool for assessing landscape matrix connectivity. *Comptes Rendus Biologies* 326: 132–139.
- Kotarac, M., A. Šalamun & S. Weldt, 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Kačji pastirji (Odonata) (končno poročilo). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 104 str., digitalne Priloge.

- Kaligarič, M. 1997. Rastlinstvo Primorskega krasa in Slovenske Istre: travniki in pašniki. Zgodovinsko društvo za južno Primorsko: Znanstveno-raziskovalno središče Republike Slovenije (Knjižnica Annales majora).
- Kaligarič, M., B. Trčak, B. Lipej & A. Sovinc. Mapping and conservation of dry grasslands on the edge of Mediterranean basin - difficult task after changed socio-economic trends. Paper at the 4th European Conference on the Conservation of Wild Plants. 'A workshop on the implementation of the Global Strategy for Plant Conservation in Europe' Valencia (Spain) 17 - 20th September 2004.
- Kaligarič, M., A. Seliškar & P. Veen, 2003. Grasslands of Slovenia; status and conservation of semi-natural grasslands. Royal Dutch Society for Nature Conservation & Society for Natural History in Slovenia, Utrecht/Ljubljana.
- Koce, U. & B. Rubinič, 2005. Ogrožene vrste ptic na Krasu. Glas pliske, 2(5): 5–14.
- Polanšek, B., & A. Golob, 2006. Strokovne podlage načrtovanje in ohranjanje trajnostnega razvoja v območjih Natura 2000. Gozdarski inštitut Slovenije, Ljubljana.
- Kryštufek, B. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežij Natura 2000. Bober (Castor fiber). Končno poročilo. Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- Kryštufek, B., P. Presetnik & A. Šalamun, 2003. Strokovne osnove za vzpostavljanje omrežja Natura 2000.: Netopirji (Chiroptera) (Končno poročilo) Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- Miguel L. Munguira and José Martín. 1999 Action plan for the *Maculinea* Butterflies in Europe. Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern Convention) Nature and environment, No. 97.
- Poboljšaj, K. & A. Lešnik, 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežja Natura 2000: Dvoživke (Amphibia) (končno poročilo). Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 144 str., digitalne Priloge.
- Povz, M., D. Jesensek, P. Berrebi & A. J. Crivelli, 1996. The marble trout *Salmo trutta marmoratus*, Cuvier 1817 in the Soca River basin, Slovenia; an action plan. Tour du Valat, Arles.
- Saarinen, K., 2002. Butterfly communities in relation to changes in the management of agricultural environments. Thesis University of Joensuu.
- Sket, B. 2000. Pregled in izbor jam, ki so pomembne za ohranjanje podzemske favne. Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana.
- Slapnik, R., 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavitev za vzpostavitev omrežja Natura 2000. Mehkužci (Mollusca), Biološki inštitut Jovana Hadžija ZRC SAZU.
- Tome, S. Strokovna izhodišča za vzpostavljanje omrežij Natura 2000. Močvirna sklednica (*Emys orbicularis*). Končno poročilo. Naročnik: MOPE, ARSO, Ljubljana. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana.
- Trampuš, T., & B. Vidmar, 2004. Kanal Sv. Jerneja, kjer se med metličjem zibljejo barke. Ministrstvo za okolje, prostor in energijo, Ljubljana.
- Turk, R., 2004. Kartiranje habitatnih tipov na območju Strunjanskih solin in Stjuže. N-Vestnik 1(4): 3.
- Turk, R., 2004. Report on the activities aimed at ensuring an efficient, long-term conservation of the *Posidonia oceanica* meadow located on the Slovenian coast between the towns of Koper and Izola in the northern Adriatic. Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Območna enota Piran, Piran.
- Warren, M., & T. Wigglesworth, no year. Marsh fritillary *Euphydryas aurinia* factsheet. Butterfly Conservation, Wareham.
- Watters, G. T., 2000. Freshwater mussels and water quality: a review of the effects of hydrologic and instream habitat alterations. Proceedings of the Freshwater Mollusc Society Symposium, 1999: 261–274.

Gradiva iz LIFE projektov:

Natura 2000 v Sloveniji – upravljavski modeli in informacijski sistem (<http://www.zrsvn.si/life/sl/Default.asp>):

http://www.zrsvn.si/life/sl/informacija.asp?id_meta_type=43&id_informacija=275

Vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca (*Crex crex*) v Sloveniji (<http://www.life-kosec.org/>):

<http://www.life-kosec.org/index.php?idv=125>

Gradiva iz Programa Phare Čezmejno sodelovanje Slovenija/Avstrija 2003:

<http://www.rec-lj.si/arhiv.htm>

4.2 Podrobni varstveni cilji in ukrepi za njihovo zagotavljanje po območjih Natura

(Ločen dokument)

4.3 Seznam načrtov rabe naravnih dobrin – planov, ki so lahko neposredno potrebni za varstvo območij Natura

4.3.1 Gozdnogospodarski načrti:

Ime gozdnogospodarske enote	Leto sprejema načrta
Adlešiči	2013
Ajdovščina	2010
Bele Vode	2009
Besnica	2013
Blagovica	2008
Bled	2011
Bloke	2013
Boč	2012
Bohor	2008
Brda	2012
Briga	2007
Brkini II	2013
Celje	2009
Cerklje	2010
Cerkno	2009
Čemšenik-Kolovrat	2011
Čičarija	2009
Črmošnjice	2007
Črna - Smrekovec	2012
Črni Vrh	2010
Črnomelj	2010
Destričnik	2012
Dobovec-Kum	2007
Dobropolje	2013
Dobrova	2007
Dole	2007
Dole nad Idrijo	2012
Dolinsko	2012
Dol-Moravče	2009
Domžale	2007
Draga	2011
Dravograd	2008
Gomance	2010
Gorica	2007
Goričko I	2008
Goričko II	2009
Goričko obrobje	2013
Gorjanci	2008

Ime gozdnogospodarske enote	Leto sprejema načrta
Gotenica	2012
Grintovec	2010
Grosuplje	2012
Hrašče-Osojnica	2007
Idrija II	2008
Istra	2009
Iška-Otave	2012
Javorje	2007
Javornik	2011
Jelendol	2010
Jelovica	2012
Jesenice	2008
Jezerško	2012
Jezerščak	2009
Jurjeva dolina	2010
Jurklošter	2007
Južno Pohorje	2010
Kamnik	2010
Kamniška Bistrica	2009
Kanomlja	2013
Kapla	2009
Kobarid	2009
Koče	2009
Kokra	2011
Kolpa	2013
Kranjska gora	2007
Kras II	2008
Lenart v Sl. Gor.	2008
Lešje	2009
Litija-Šmartno	2013
Ljubno	2007
Lobnica	2013
Logatec	2008
Logatec - Zagora	2011
Loški potok	2008
Mala gora - Ortnek	2012
Medvode	2010
Menešija	2011

Ime gozdnogospodarske enote	Leto sprejema načrta
Metlika	2008
Mežica	2010
Mikula-Dedna gora	2007
Mirna gora	2009
Mokrec	2012
Mokrice	2010
Most na Soči	2011
Mozelj	2009
Nanos-Hrušica	2013
Nazarje	2013
Notranji Bohinj	2013
Novo mesto – sever	2009
Novo mesto jug	2012
Obora Smuka-Stari log	2013
Okroglina	2013
Ormož	2007
Otlica	2008
Otok-Karlovica	2010
Pišece	2012
Pivka Jama - Grmada	2012
Planina	2008
Plešivec	2007
Podčetrtek	2011
Polenšak	2007
Poljane	2008
Poljanska dolina	2013
Požarje	2008
Preddvor	2012
Preserje-Rakitna	2013
Racna gora-Križna gora	2009
Radeče	2009
Radlje-levi breg	2013
Radovljica desni breg Save	2010
Radovljica levi breg Save	2009
Ravensko	2007
Ravne	2009
Ravnik	2011
Rečica	2012
Remšnik	2012
Ribnica na Pohorju	2011
Rog	2007
Rogaška Slatina	2012
Rovte	2009

Ime gozdnogospodarske enote	Leto sprejema načrta
Ruše	2011
Selnica	2013
Senovo	2011
Sevnica	2013
Slivnica	2008
Smrečno	2009
Soča-Trenta	2007
Sodražica	2008
Solčava	2010
Sovodenj	2009
Stari trg	2011
Straža - Toplice	2008
Struge	2012
Studenec	2010
Šentjanž	2009
Šentjernej	2010
Škofja Loka	2007
Tolmin	2011
Trbovlje-Zagorje	2007
Trebnje II	2013
Trebnje I	2011
Trnovo	2013
Tuhinj-Motnik	2008
Velenje	2008
Velika Gora	2007
Velike Lašče	2010
Vojnik	2007
Vransko	2013
Vrbovec	2011
Vremščica	2007
Vrhe	2007
Vrhnika	2007
Vurberg-Duplek	2010
Vzhodno Pohorje	2008
Zahodno Goričko	2011
Zg. Dravsko polje	2010
Zreče	2011
Žirovnica	2009

Sprejem vseh načrtov gozdnogospodarskih območij (GGO) je načrtovan v letu 2011.

Ime GGE	Ime GGO
Bohinj	Bled
Mežakla	Bled
Pokljuka	Bled
Krakovo	Brežice
Krško	Brežice
Mokronog	Brežice
Marija Reka	Celje
Slovenske Konice	Celje
Vitanje	Celje
Grčarice	Kočevje
Kolpska dolina-Banja Loka	Kočevje
Ravne	Kočevje
Stojna	Kočevje
Željne- Laze	Kočevje
Tržič	Kranj
Zali Log	Kranj
Železniki	Kranj
Bistra-Borovnica	Ljubljana
Hrastnik	Ljubljana
Ivančna Gorica	Ljubljana
Ig	Ljubljana
Kum	Ljubljana
Polhov Gradec	Ljubljana
Polšnik	Ljubljana
Ljubljana	Ljubljana
Primskovo	Ljubljana
Lovrenc na Pohorju	Maribor
Osankarica	Maribor
Rodni Vrh	Maribor
Slovenska Bistrica	Maribor
Sp. Dravsko polje	Maribor
Šentilj v Sl. Goricah	Maribor
Vzhodne Haloze	Maribor

Ime GGE	Ime GGO
Gornja Radgona	Murska Sobota
Ljutomer	Murska Sobota
Vzhodno Goričko	Murska Sobota
Gornji Grad	Nazarje
Luče	Nazarje
Brezova reber	Novo mesto
Krka	Novo mesto
Mehovo	Novo mesto
Poljane	Novo mesto
Semič	Novo mesto
Soteska	Novo mesto
Žužemberk	Novo mesto
Baba-Debela gora	Postojna
Črni dol	Postojna
Dletvo	Postojna
Leskova dolina	Postojna
Mašun	Postojna
Planina-Golobičevac	Postojna
Snežnik	Postojna
Suhi vrh-Podgora	Postojna
Škocjan-Unec	Postojna
Brkini I	Kraško
Goriško	Kraško
Kras I	Kraško
Trnovo	Kraško
Mislinja-Šentilj	Slovenj Gradec
Paški Kozjak	Slovenj Gradec
Pohorje	Slovenj Gradec
Radlje-desni breg	Slovenj Gradec
Banjšćice	Tolmin
Baška Grapa	Tolmin
Bovec	Tolmin
Idrija I	Tolmin
Nanos-Podkraj	Tolmin
Predmeja	Tolmin

4.3.2 Načrti lovišč in lovskoupravljavski načrti (LUO)

Ime lovišča	Ime lovskoupravljavskega območja (LUO)	Leto sprejema načrta LUO
Bled	Gorenjsko	2007
Bohinjska Bistrica	Gorenjsko	2007
Jelovica-Ribno	Gorenjsko	2007
Jezersko	Gorenjsko	2007
Jošt - Kranj	Gorenjsko	2007
Kranjska gora	Gorenjsko	2007
Kropa	Gorenjsko	2007
LPN Kozorog Kamnik	Gorenjsko	2007
Nomenj-Gorjuše	Gorenjsko	2007
Selca	Gorenjsko	2007
Sorica	Gorenjsko	2007
Fužina	Gorenjsko	2007
Železniki	Gorenjsko	2007
Ljubno	Kamniško Savinjsko	2007
Luče	Kamniško Savinjsko	2007
Mozirje	Kamniško Savinjsko	2007
Rečica ob Savinji	Kamniško Savinjsko	2007
Smrekovec	Kamniško Savinjsko	2007
Solčava	Kamniško Savinjsko	2007
Banja Loka – Kostel	Kočevsko Belokranjsko	2007
Črnomelj	Kočevsko Belokranjsko	2007
Dolenja vas	Kočevsko Belokranjsko	2007
Draga	Kočevsko Belokranjsko	2007
Dragatuš	Kočevsko Belokranjsko	2007
Grosuplje	Kočevsko Belokranjsko	2007
Kočevje	Kočevsko Belokranjsko	2007
Lazina	Kočevsko Belokranjsko	2007
Loka pri Črnomlju	Kočevsko Belokranjsko	2007
Loški potok	Kočevsko Belokranjsko	2007
LPN Medved	Kočevsko Belokranjsko	2007
LPN Snežnik Kočevska Reka	Kočevsko Belokranjsko	2007
Mala gora	Kočevsko Belokranjsko	2007
Osilnica	Kočevsko Belokranjsko	2007
Predgrad	Kočevsko Belokranjsko	2007
Ribnica	Kočevsko Belokranjsko	2007
Sinji vrh	Kočevsko Belokranjsko	2007
Smuk-Semič	Kočevsko Belokranjsko	2007
Sodražica	Kočevsko Belokranjsko	2007
Struge na Dolenjskem	Kočevsko Belokranjsko	2007
Suhor	Kočevsko Belokranjsko	2007
Taborska jama	Kočevsko Belokranjsko	2007
Vinica	Kočevsko Belokranjsko	2007
Babno polje	Notranjsko	2007

Ime lovišča	Ime lovskoupravljavskega območja (LUO)	Leto sprejema načrta LUO
Begunje	Notranjsko	2007
Borovnica	Notranjsko	2007
Cajnarje	Notranjsko	2007
Cerknica	Notranjsko	2007
Gornje jezero	Notranjsko	2007
Grahovo	Notranjsko	2007
Ig	Notranjsko	2007
Iga vas	Notranjsko	2007
Javornik-Postojna	Notranjsko	2007
Kozlek	Notranjsko	2007
Lož - Stari trg	Notranjsko	2007
LPN Ljubljanski vrh	Notranjsko	2007
LPN Jelen	Notranjsko	2007
Mokrc	Notranjsko	2007
Nova vas	Notranjsko	2007
Pivka	Notranjsko	2007
Prestranek	Notranjsko	2007
Rakek	Notranjsko	2007
Rakitna	Notranjsko	2007
Tabor Zagorje	Notranjsko	2007
Tomišelj	Notranjsko	2007
Trnovo	Notranjsko	2007
Žilce	Notranjsko	2007
Brusnice	Novomeško	2007
Gorjanci	Novomeško	2007
Orehovica	Novomeško	2007
Padež	Novomeško	2007
Plešivica	Novomeško	2007
Šentjernež	Novomeško	2007
Toplice	Novomeško	2007
Bistra	Pohorsko	2007
Bukovje	Pohorsko	2007
Fram	Pohorsko	2007
Golavabuka	Pohorsko	2007
Gradišče	Pohorsko	2007
Hoče	Pohorsko	2007
Koprivna	Pohorsko	2007
LPN Pohorje	Pohorsko	2007
Orlica	Pohorsko	2007
Peca	Pohorsko	2007
Podvelka	Pohorsko	2007
Puščava	Pohorsko	2007
Radvanje	Pohorsko	2007
Ruše	Pohorsko	2007
Šmartno na Pohorju	Pohorsko	2007
Zeleni Vrh	Pohorsko	2007

Ime lovišča	Ime lovskoupravljaljskega območja (LUO)	Leto sprejema načrta LUO
Kostanjevica na Krki	Posavsko	2007
Podbočje	Posavsko	2007
Bovec	Triglavsko	2007
Čezsoča	Triglavsko	2007
Drežnica	Triglavsko	2007
Kobarid	Triglavsko	2007
Ljubinj	Triglavsko	2007
Log pod Mangrtom	Triglavsko	2007
LPN Prodi - Razor	Triglavsko	2007
LPN Triglav	Triglavsko	2007
Podbrdo	Triglavsko	2007
Smast	Triglavsko	2007
Soča	Triglavsko	2007
Tolmin	Triglavsko	2007
Bukovje	Zahodno visoko Kraško	2007
Col	Zahodno visoko Kraško	2007
Čaven	Zahodno visoko Kraško	2007
Čepovan	Zahodno visoko Kraško	2007
Črna jama	Zahodno visoko Kraško	2007
Dole nad Idrijo	Zahodno visoko Kraško	2007
Gorica	Zahodno visoko Kraško	2007
Hotedršica	Zahodno visoko Kraško	2007
Hrenovice	Zahodno visoko Kraško	2007
Hubelj	Zahodno visoko Kraško	2007
Idrija	Zahodno visoko Kraško	2007
Javornik	Zahodno visoko Kraško	2007
Kozje stena	Zahodno visoko Kraško	2007
Krekovše	Zahodno visoko Kraško	2007
Lijak	Zahodno visoko Kraško	2007
Logatec	Zahodno visoko Kraško	2007
Nanos	Zahodno visoko Kraško	2007
Planina	Zahodno visoko Kraško	2007
Sabotin	Zahodno visoko Kraško	2007
Trebuša	Zahodno visoko Kraško	2007
Trnovski gozd	Zahodno visoko Kraško	2007
Vipava	Zahodno visoko Kraško	2007
Vojkovo	Zahodno visoko Kraško	2007
Vrhnika	Zahodno visoko Kraško	2007

4.3.3 Načrti ribiških okolišev

Ime ribiškega okoliša
Barjanski ribiški okoliš
Bistriški ribiški okoliš
Celjski ribiški okoliš
Čnomaljski ribiški okoliš
Črnuški ribiški okoliš
Kranjski ribiški okoliš
Lendavski ribiški okoliš
Ljubenski ribiški okoliš
Mariborski ribiški okoliš
Medvoški ribiški okoliš
Metliški ribiški okoliš
Mirenski ribiški okoliš
Mozirski ribiški okoliš
Murskosoboški ribiški okoliš
Novomeški ribiški okoliš
Ormoški ribiški okoliš
Paški ribiški okoliš
Poljanski ribiški okoliš
Radeški ribiški okoliš
Renški ribiški okoliš
Slovenjebistriški ribiški okoliš
Šempetrski ribiški okoliš
Škofjeloški ribiški okoliš
Tržiški ribiški okoliš
Vrhniški ribiški okoliš
Žužemberški ribiški okoliš

4.4 Raziskovalne aktivnosti na področju bazičnih in aplikativnih znanosti, ki so nujno potrebne za izboljšanje poznavanja ekologije rastlinskih in živalskih vrst ter habitatnih tipov

Sklop 1

Raziskovalne aktivnosti za boljše poznavanje ekologije v povezavi z bistvenimi biotskimi in abiotskimi dejavniki (zlasti podnebnimi dejavniki, strukturami v ekosistemu, nosilnimi vrstami ekosistema, tipičnimi vrstami habitatnega tipa, konkurenčnimi vrstami, vrstami iz višjih oziroma nižjih trofičnih nivojev), ki vplivajo na:

- a) prisotnost /odsotnost vrste,
- b) velika nihanja v velikosti/gostoti populacije,
- c) krčenje/širjenje območja razširjenosti.

Rastlinske in živalske vrste oziroma habitatni tipi, obravnavani v 1.a. do 1.c., ki so višja prioriteta tega sklopa:

- i. Vrste iz *Pravilnika o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam (Ur.l. RS 103/03)*, razvrščene v kategorije Ex?, E, V ali R, ki so hkrati na Prilogi 2 ali 4 Direktive o habitatih, ali Prilogi 1 Direktive o pticah ali so endemiti z večino svetovne populacije/območja razširjenosti v Sloveniji.
- ii. Druge vrste iz pravilnika o določitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst RS in v Sloveniji ogroženi habitatni tipi, ki so hkrati na Prilogi 1 Direktive o habitatih

Sklop 2

Raziskovalne aktivnosti za boljše poznavanje vpliva prakse rabe ali upravljanja naravnih dobrin (z različnimi oblikami kmetijstva, gozdarstva, ribištva, upravljanja voda ipd.) na dejavnike iz prvega sklopa. Višja prioriteta tega sklopa so raziskovalne aktivnosti, ki obravnavajo rastlinske in živalske vrste, oziroma habitatni tipi iz sklopa 1.

Sklop 3

Ugotavljanje lastnosti vrst, ki so lahko indikatorji stanja drugih vrst iz sklopa 1.

4.5 Monitoring kazalcev stanja vrst in habitatnih tipov

Slovensko ime	EU koda	Monitoring	Monitoring poteka
Aktivna visoka barja	7110	kartiranje habitatnih tipov	ne
Alpinska in subalpinska travišča na karbonatnih tleh	6170	kartiranje habitatnih tipov	ne
Alpska in borealna travišča na silikatnih tleh	6150	kartiranje habitatnih tipov	ne
Alpske in borealne resave	4060	kartiranje habitatnih tipov	ne
Alpske reke in lesnata vegetacija s sivo vrbo (<i>Salix eleagnos</i>) vzdolž njihovih bregov	3240	kartiranje habitatnih tipov	ne
Alpske reke in lesnata vegetacija z vrbami in nemškimi strojčevci (<i>Myricaria germanica</i>) vzdolž njihovih bregov	3230	kartiranje habitatnih tipov	ne
Alpske reke in zelnata vegetacija vzdolž njihovih bregov	3220	kartiranje habitatnih tipov	ne
Apnenčasti podi	8240*	kartiranje habitatnih tipov	ne
Bazična nizka barja	7230	kartiranje habitatnih tipov	ne
Evropske suhe resave	4030	kartiranje habitatnih tipov	ne
Gorski ekstenzivno gojeni travniki	6520	kartiranje habitatnih tipov	ne
Izlivi rek, estuariji	1130	kartiranje habitatnih tipov	ne
Jame, ki niso odprte za javnost	8310	kartiranje habitatnih tipov	ne
Karbonatna melišča od montanskega do alpskega pasu (<i>Thlaspietea rotundifolii</i>)	8120	kartiranje habitatnih tipov	ne
Karbonatna nizka barja z navadno reziko (<i>Cladium mariscus</i>) in vrstami zveze <i>Caricion davallianae</i>	7210	kartiranje habitatnih tipov	ne
Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok	8210	kartiranje habitatnih tipov	ne
Lehnjakotvorni izviri (<i>Cratoneurion</i>)	7220	kartiranje habitatnih tipov	ne
Muljasti in peščeni položi, kopni ob oseki	1140	kartiranje habitatnih tipov	ne
Naravna distrofna jezera in ostale stoječe vode	3160	kartiranje habitatnih tipov	ne
Naravna evtrofna jezera z vodno vegetacijo zvez <i>Magnopotamion</i> ali <i>Hydrocharition</i>	3150	kartiranje habitatnih tipov	ne
Nižinske in montanske do alpske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem	6430	kartiranje habitatnih tipov	ne
Nižinski ekstenzivno gojeni travniki (<i>Alopecurus pratensis</i> , <i>Sanguisorba officinalis</i>)	6510	kartiranje habitatnih tipov	ne

Slovensko ime	EU koda	Monitoring	Monitoring poteka
Obalne lagune	1150*	kartiranje habitatnih tipov	ne
Oligotrofne do mezotrofne stoječe vode z amfibijskimi združbami razredov Litorelletea uniflorae in/ali Isoëto-Nanojuncetea	3130	kartiranje habitatnih tipov	ne
Pionirski sestoji vrst rodu Salicornia in drugih enoletnic na mulju in pesku	1310	kartiranje habitatnih tipov	ne
Podmorski travniki s pozejdonovko (Posidonion oceanicae)	1120*	kartiranje habitatnih tipov	ne
Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia) (* pomembna rastišča kukavičevk)	6210	kartiranje habitatnih tipov	ne
Porasli obmorski klifi sredozemskih obal z endemičnimi vrstami rodu Limonium	1240	kartiranje habitatnih tipov	ne
Prehodna barja	7140	kartiranje habitatnih tipov	ne
Presihajoča jezera	3180*	kartiranje habitatnih tipov	ne
Reke z muljastimi obrežji z vegetacijo zvez Chenopodion rubri p.p. in Bidention p.p.	3270	kartiranje habitatnih tipov	ne
Ruševje z vrstama Pinus mugo in Rhododendron hirsutum (Mugo-Rhododendretum hirsuti)	4070	kartiranje habitatnih tipov	ne
Sestoji metličja (Spartinion maritimae)	1320	kartiranje habitatnih tipov	ne
Sestoji navadnega brina (Juniperus communis) na suh traviščih na karbonatih	5130	kartiranje habitatnih tipov	ne
Silikatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok	8220	kartiranje habitatnih tipov	ne
Silikatne skale s pionirsko vegetacijo zvez Sedo-Scleranthion ali Sedo albi-Veronicion dillenii	8230	kartiranje habitatnih tipov	ne
Skalna travišča na bazičnih tleh (Alyso-Sedion albi)	6110	kartiranje habitatnih tipov	ne
Srednjeevropska karbonatna melišča v submontanskem in montanskem pasu	8160	kartiranje habitatnih tipov	ne
Sredozemska slana travišča (Juncetalia maritimi)	1410	kartiranje habitatnih tipov	ne
Sredozemska slanooljubna grmičevja (Sarcocornetea fruticosi)	1420	kartiranje habitatnih tipov	ne
Stalni ledeniki	8340	kartiranje habitatnih tipov	ne
Travišča z velikim deležem težkih kovin z vegetacijo reda Violetalia calaminariae	6130	kartiranje habitatnih tipov	ne
Travniki s prevladujočo stožko (Molinia spp.) na karbonatnih, šotnih ali glineno-muljastih tleh (Molinion caeruleae)	6410	kartiranje habitatnih tipov	ne
Trde oligo-mezotrofne vode z bentoškimi združbami z vrstami parožnic (Chara spp.)	3140	kartiranje habitatnih tipov	ne

Slovensko ime	EU koda	Monitoring	Monitoring poteka
Uleknine na šotni podlagi z vegetacijo zveze Rhynchosporion	7150	kartiranje habitatnih tipov	ne
Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculion fluitantis in Callitricho-Batrachion	3260	kartiranje habitatnih tipov	ne
Vrstno bogata travišča s prevladujočim navadnim volkom (Nardus stricta) na silikatnih tleh v montanskem pasu (in submontanskem pasu v celinskem delu Evrope)	6230*	kartiranje habitatnih tipov	ne
Vzhodna submediteranska suha travišča (Scorzoneretalia villosae)	62A0	kartiranje habitatnih tipov	ne
Zahodnosredozemska in termofilna melišča (Opomba: vključen v 8160*)	8130	kartiranje habitatnih tipov	ne
Združbe enoletnic na obalnem drobirju	1210	kartiranje habitatnih tipov	ne
Barjanski gozdovi	91D0	monitoring gozdov	da
Bukovi gozdovi (Luzulo-Fagetum)	9110	monitoring gozdov	da
Ilirski bukovi gozdovi (Fagus sylvatica (Aremonio-Fagion))	91K0	monitoring gozdov	da
Ilirski hrastovo-belogabrovi gozdovi (Erythronio-Carpinion)	91L0	monitoring gozdov	da
Javorovi gozdovi (Tilio-Acerion) v grapah in na pobočnih gruščih	9180	monitoring gozdov	da
Kisloljubni smrekovi gozdovi od montanskega do alpskega pasu (Vaccinio-Piceetea)	9410	monitoring gozdov	da
Obrečna vrbovja, jelševja in jesenovja (mehkolesna loka) (Alnus glutinosa in Fraxinus excelsior (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae))	91E0	monitoring gozdov	da
Obrečni hrastovo-jesenovo-brestovi gozdovi (Quercus robur, Ulmus laevis in Ulmus minor, Fraxinus excelsior ali Fraxinus angustifolia), vzdolž velikih rek (Ulmenion minoris) – Opomba: vključen v 91E0*		monitoring gozdov	da

Slovensko ime	Znanstveno ime	EU koda	Stanje monitoringa 2006	Tip monitoringa
alpski kozliček	<i>Rosalia alpina</i>	1087	že načrtovan (razvoj metode)	ciljni monitoring
bakreni senožetnik	<i>Colias myrmidone</i>	4030	vzpostavitev	ciljni monitoring
barjanski okarček	<i>Coenonympha oedippus</i>	1071	vzpostavitev	ciljni monitoring
bela štoklja	<i>Ciconia ciconia</i>	A031	že poteka	ciljni monitoring
belka	<i>Lagopus mutus helveticus</i>	A408	že poteka	ciljni monitoring
beločeli deževnik	<i>Charadrius alexandrinus</i>	A138	že poteka	ciljni monitoring
beloglavi jastreb	<i>Gyps fulvus</i>	A078	že poteka	ciljni monitoring
belorepec	<i>Haliaeetus albicilla</i>	A075	že poteka	ciljni monitoring
belovrati muhar	<i>Ficedula albicollis</i>	A321	že poteka	ciljni monitoring
bober	<i>Castor fiber</i>	1337	vzpostavitev	ciljni monitoring

Slovensko ime	Znanstveno ime	EU koda	Stanje monitoringa 2006	Tip monitoringa
bukov kozliček	<i>Mormus funereus</i>	1089	že načrtovan (razvoj metode)	ciljni monitoring
čapljica	<i>Ixobrychus minutus</i>	A022	vzpostavitev	ciljni monitoring
človeška ribica	<i>Proteus anguinus</i>	1186	vzpostavitev	ciljni monitoring
črnočeli srakoper	<i>Lanius minor</i>	A339	že poteka	ciljni monitoring
črnoglavi galeb	<i>Larus melanocephalus</i>	A176	že poteka	ciljni monitoring
dolgokrili netopir	<i>Miniopterus schreibersii</i>	1310	že poteka	ciljni monitoring
dolgonogi netopir	<i>Myotis capaccinii</i>	1316	že poteka	ciljni monitoring
dristavični spreletavec	<i>Leucorrhinia pectoralis</i>	1042	vzpostavitev	ciljni monitoring
drobni svitek	<i>Anisus vorticulus</i>	4056	vzpostavitev	ciljni monitoring
drobnovratnik	<i>Leptodirus hochenwarti</i>	4019	že načrtovan	ciljni monitoring
eremit, puščavnik	<i>Osmoderma eremita</i>	1084	že načrtovan (razvoj metode)	ciljni monitoring
grahasta tukalica	<i>Porzana porzana</i>	A119	že poteka	ciljni monitoring
hrastov kozliček	<i>Cerambyx cerdo</i>	1088	že načrtovan (razvoj metode)	ciljni monitoring
hribski škrjanec	<i>Lullula arborea</i>	A246	že poteka	ciljni monitoring
hrošč <i>Rhysodes sulcatus</i>	<i>Rhysodes sulcatus</i>	4026	že načrtovan (razvoj metode)	ciljni monitoring
južna postovka	<i>Falco naumanni</i>	A095	vzpostavitev	ciljni monitoring
južni podkovernjak	<i>Rhinolophus euryale</i>	1305	že poteka	ciljni monitoring
kačji potočnik	<i>Ophiogomphus cecilia</i>	1037	vzpostavitev	ciljni monitoring
kosec	<i>Crex crex</i>	A122	že poteka	ciljni monitoring
koščični škratec	<i>Coenagrion ornatum</i>	4045	vzpostavitev	ciljni monitoring
kotorna	<i>Alectoris graeca saxatilis</i>	A412	že poteka	ciljni monitoring
kozača	<i>Strix uralensis</i>	A220	že poteka	ciljni monitoring
kozica	<i>Gallinago gallinago</i>	A153	vzpostavitev	ciljni monitoring
laška žaba	<i>Rana latastei</i>	1215	že poteka	ciljni monitoring
mala čigra	<i>Sterna albifrons</i>	A195	že poteka	ciljni monitoring
mala tukalica	<i>Porzana parva</i>	A120	že poteka	ciljni monitoring
mali klinkač	<i>Aquila pomarina</i>	A089	že poteka	ciljni monitoring
mali podkovernjak	<i>Rhinolophus hipposideros</i>	1303	že poteka	ciljni monitoring
močvirska sklednica	<i>Emys orbicularis</i>	1220	vzpostavitev	ciljni monitoring
močvirski cekinček	<i>Lycaena dispar</i>	1060	vzpostavitev	ciljni monitoring
močvirski krešič	<i>Carabus variolosus</i>	4014	že načrtovan	ciljni monitoring
navadna čigra	<i>Sterna hirundo</i>	A193	že poteka	ciljni monitoring
navadni koščak	<i>Austropotamobius torrentium</i>	1093	že načrtovan	ciljni monitoring
navadni netopir	<i>Myotis myotis</i>	1324	že poteka	ciljni monitoring

Slovensko ime	Znanstveno ime	EU koda	Stanje monitoringa 2006	Tip monitoringa
navadni ris	<i>Lynx lynx</i>	1361	že poteka	ciljni monitoring
nižinski urh	<i>Bombina bombina</i>	1188	vzpostavitev	ciljni monitoring
ostrouhi netopir	<i>Myotis blythii</i>	1307	že poteka	ciljni monitoring
ozki vretenec	<i>Vertigo angustior</i>	1014	vzpostavitev	ciljni monitoring
pisana penica	<i>Sylvia nisoria</i>	A307	že poteka	ciljni monitoring
podhujka	<i>Caprimulgus europaeus</i>	A224	že poteka	ciljni monitoring
polojnik	<i>Himantopus himantopus</i>	A131	že poteka	ciljni monitoring
primorski koščak	<i>Austropotamobius pallipes</i>	1092	že načrtovan	ciljni monitoring
rjavi medved	<i>Ursus arctos</i>	1354	že poteka	ciljni monitoring
rogač	<i>Lucanus cervus</i>	1083	že načrtovan	ciljni monitoring
sokol selec	<i>Falco peregrinus</i>	A103	že poteka	ciljni monitoring
srednji detel	<i>Dendrocopos medius</i>	A238	že poteka	ciljni monitoring
strašnični mravljiščar	<i>Maculinea teleius</i>	1059	vzpostavitev	ciljni monitoring
širokouhi/mulasti netopir	<i>Barbastella barbastellus</i>	1308	že poteka	ciljni monitoring
temni mravljiščar	<i>Maculinea nausithous</i>	1061	vzpostavitev	ciljni monitoring
travniški postavnež	<i>Euphydryas (Eurodryas) aurinia</i>	1065	vzpostavitev	ciljni monitoring
vejicati netopir	<i>Myotis emarginatus</i>	1321	že poteka	ciljni monitoring
velika uharica	<i>Bubo bubo</i>	A215	že poteka	ciljni monitoring
veliki navadni netopir	<i>Myotis bechsteini</i>	1323	že poteka	ciljni monitoring
veliki podkovernjak	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	1304	že poteka	ciljni monitoring
veliki skovik	<i>Otus scops</i>	A214	že poteka	ciljni monitoring
vidra	<i>Lutra lutra</i>	1355	vzpostavitev	ciljni monitoring
vodomec	<i>Alcedo atthis</i>	A229	že poteka	ciljni monitoring
volk	<i>Canis lupus</i>	1352	že poteka	ciljni monitoring
vrtni strnad	<i>Emberiza hortulana</i>	A379	že poteka	ciljni monitoring
zlatovranka	<i>Coracias garrulus</i>	A231	že poteka	ciljni monitoring
čopasta črnica	<i>Aythya fuligula</i>	A061	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
črnovrati ponirek	<i>Podiceps nigricollis</i>	A008	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
kormoran	<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	A391	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
liska	<i>Fulica atra</i>	A125	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
mala bela čaplja	<i>Egretta garzetta</i>	A026	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
mali ponirek	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	A004	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
mali žagar	<i>Mergus albellus</i>	A068	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
mlakarica	<i>Anas platyrhynchos</i>	A053	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic

Slovensko ime	Znanstveno ime	EU koda	Stanje monitoringa 2006	Tip monitoringa
mokož	<i>Rallus aquaticus</i>	A118	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
njivska gos	<i>Anser fabalis</i>	A039	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
polarni slapnik	<i>Gavia arctica</i>	A002	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
rečni galeb	<i>Larus ridibundus</i>	A179	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
sivka	<i>Aythya ferina</i>	A059	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
spremenljivi prodnik	<i>Calidris alpina</i>	A149	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
velika bela čaplja	<i>Egretta alba</i>	A027	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
veliki žagar	<i>Mergus merganser</i>	A070	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
zvonec	<i>Bucephala clangula</i>	A067	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
žvižgavka	<i>Anas penelope</i>	A050	že poteka	zimsko štetje vodnih ptic
pogorelček	<i>Phoenicurus phoenicurus</i>	A274	že načrtovan	monitoring ptic kmetijske krajine
prepelica	<i>Coturnix coturnix</i>	A113	že načrtovan	monitoring ptic kmetijske krajine
priba	<i>Vanellus vanellus</i>	A142	že načrtovan	monitoring ptic kmetijske krajine
repaljščica	<i>Saxicola rubetra</i>	A275	že načrtovan	monitoring ptic kmetijske krajine
rjava penica	<i>Sylvia communis</i>	A309	že načrtovan	monitoring ptic kmetijske krajine
rjavi srakoper	<i>Lanius collurio</i>	A338	že načrtovan	monitoring ptic kmetijske krajine
smrdokavra	<i>Upupa epops</i>	A232	že načrtovan	monitoring ptic kmetijske krajine
vijglavka	<i>Jynx torquilla</i>	A233	že načrtovan	monitoring ptic kmetijske krajine
beloplavuti globoček	<i>Gobio albipinnatus</i>	1124	vzpostavitev	monitoring vodotokov
blistavec	<i>Leuciscus souffia</i>	1131	vzpostavitev	monitoring vodotokov
bolen	<i>Aspius aspius</i>	1130	vzpostavitev	monitoring vodotokov
činklja	<i>Misgurnus fossilis</i>	1145	vzpostavitev	monitoring vodotokov
grba	<i>Barbus plebejus</i>	1137	vzpostavitev	monitoring vodotokov
grbasti okun	<i>Gymnocephalus baloni</i>	2555	vzpostavitev	monitoring vodotokov
kapelj	<i>Cottus gobio</i>	1163	vzpostavitev	monitoring vodotokov
Keslerjev globoček	<i>Gobio kessleri</i>	2511	vzpostavitev	monitoring vodotokov
laški potočni piškur	<i>Lethenteron zanandreaei</i>	1197	vzpostavitev	monitoring vodotokov
mazenica	<i>Rutilus rubilio</i>	1136	vzpostavitev	monitoring vodotokov
mrenič	<i>Barbus caninus</i>	1138	vzpostavitev	monitoring vodotokov
navadni škržek	<i>Unio crassus</i>	1032	vzpostavitev	monitoring vodotokov
nežica	<i>Cobitis taenia</i>	1149	vzpostavitev	monitoring vodotokov
pegunica	<i>Chalcalburnus chalcoides</i>	1141	vzpostavitev	monitoring vodotokov
pezdirk	<i>Rhodeus sericeus amarus</i>	1134	vzpostavitev	monitoring vodotokov
platnica	<i>Rutilus pigus</i>	1114	vzpostavitev	monitoring vodotokov

Slovensko ime	Znanstveno ime	EU koda	Stanje monitoringa 2006	Tip monitoringa
pohra	<i>Barbus meridionalis</i>	1138	vzpostavitev	monitoring vodotokov
potočni piškurji	<i>Eudontomyzon spp.</i>	1098	vzpostavitev	monitoring vodotokov
primorska belica	<i>Alburnus albidus</i>	1120	vzpostavitev	monitoring vodotokov
primorska podust	<i>Chondrostoma genei</i>	1115	vzpostavitev	monitoring vodotokov
sabljarka	<i>Pelecus cultratus</i>	2522	vzpostavitev	monitoring vodotokov
smrkež	<i>Gymnocephalus schraetzer</i>	1157	vzpostavitev	monitoring vodotokov
solinarka	<i>Aphanius fasciatus</i>	1152	vzpostavitev	monitoring vodotokov
soška postrv	<i>Salmo marmoratus</i>	1107	vzpostavitev	monitoring vodotokov
sulec	<i>Hucho hucho</i>	1105	vzpostavitev	monitoring vodotokov
upiravec	<i>Zingel streber</i>	1160	vzpostavitev	monitoring vodotokov
velika nežica	<i>Cobitis elongata</i>	2533	vzpostavitev	monitoring vodotokov
velika senčica	<i>Umbra krameri</i>	2011	vzpostavitev	monitoring vodotokov
zlata nežica	<i>Sabanejewia aurata</i>	1146	vzpostavitev	monitoring vodotokov
zvezdogled	<i>Gobio uranoscopus</i>	1122	vzpostavitev	monitoring vodotokov
Gejerjev vretenec	<i>Vertigo geyeri</i>	1013	vzpostavitev	preverjanje prisotnosti
Kuščerjeva kongerija	<i>Congeria kusceri</i>	4065	vzpostavitev	preverjanje prisotnosti
hribski urh	<i>Bombina variegata</i>	1193	vzpostavitev	splošni monitoring
pivka	<i>Picus canus</i>	A234	vzpostavitev	splošni monitoring
veliki pupek	<i>Triturus carnifex</i>	1166	vzpostavitev	splošni monitoring
progasti gož	<i>Elaphe quatuorlineata</i>	1279	vzpostavitev	ugotavljanje prisotnosti
hrošč <i>Cucujus cinnaberinus</i>	<i>Cucujus cinnaberinus</i>	1086	že načrtovan	ugotavljanje prisotnosti, nato odločitev o tipu monitoringa
hrošč <i>Graphoderus bilineatus</i>	<i>Graphoderus bilineatus</i>	1082	že načrtovan	ugotavljanje prisotnosti, nato odločitev o tipu monitoringa
hrošč <i>Stephanopachys substriatus</i>	<i>Stephanopachys substriatus</i>	1927	že načrtovan	ugotavljanje prisotnosti, nato odločitev o tipu monitoringa
mah <i>Buxbaumia viridis</i>	<i>Buxbaumia viridis</i>	1386	vzpostavitev	ugotavljanje prisotnosti, nato odločitev o tipu monitoringa
mah <i>Dicranum viride</i>	<i>Dicranum viride</i>	1381	vzpostavitev	ugotavljanje prisotnosti, nato odločitev o tipu monitoringa
mah <i>Drepanocladus vernicosus</i>	<i>Drepanocladus vernicosus</i>	1393	vzpostavitev	ugotavljanje prisotnosti, nato odločitev o tipu monitoringa
mah <i>Mannia triandra</i>	<i>Mannia triandra</i>	1379	vzpostavitev	ugotavljanje prisotnosti, nato odločitev o tipu monitoringa

Slovensko ime	Znanstveno ime	EU koda	Stanje monitoringa 2006	Tip monitoringa
veliki studenčar	<i>Cordulegaster heros</i>	4046	vzpostavitev	ugotavljanje prisotnosti, nato odločitev o tipu monitoringa

4.6 Seznam investicij za izvajanje specifičnih ukrepov upravljanja območij Natura in zavarovanih območij ter razvoja na podlagi priložnosti, ki jih prinašajo

Sklop A - Nacionalni program investicij in storitev vezanih na razvoj parkovne infrastrukture za razvoj turistične ponudbe zavarovanih območij

Za del investicij iz spodnjega seznama bo sklenjen dogovor med MG in MOP o možnostih sofinanciranja v okviru Operativnega programa *Krepitve regionalnih razvojnih potencialov*, razvojna prioriteta 3.5.3 *Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov*, prednostna usmeritev 3.5.3.1 *Dvig konkurenčnosti turističnega gospodarstva*

Skupina 1: infrastruktura javne uporabe (kolesarske poti, parkirišča, sanitarije, umirjanje prometa)

Št.	SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK
1.	Centralni sprejemni center za obiskovalce Krajinski park Ljubljansko barje (informacijsko središče s prodajo vstopnic, literature, spominkov, izdelkov domače obrti, kmetijskih pridelkov, vodniška služba, razstavnih prostori, prostor za predstavitve, upravo parka, za nevladne organizacije).	Ljubljansko barje
2.	Tematske učne poti (za celotno ozemlje Krajinski park Ljubljansko barje – narava, naravne vrednote, ekosistem, geologija, geografija, zgodovina, kulturna dediščina, etnologija, arheologija) z ureditvijo pripadajoče infrastrukture (opazovalnice, razgledišča, boardwalki, označevalnim sistemom), podporne infrastrukture (infotočke, parkirišča, komunalna ureditev, sanitarije), interpretacijo in promocijo.	Ljubljansko barje

Skupina 2: infrastruktura za obiskovanje varovanih območij (informacijski centri, opazovalnice, razgledišča, označevanje, pešpoti, naravoslovne in kulturne poti, učne poti)

Št.	SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK
3.	Obnova gradu Grad (finalizacija grajskega poslopja, ureditev infrastrukture in parkovne okolice, središča za interpretacijo narave in pokuševalnice lokalnih produktov).	Goričko

Št.	SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK
4.	Trije informacijski centri parka (na savinjski, kamniški in gorenjski strani).	Kamniško-Savinjske Alpe
5.	Obnovitvena gradbena dela na dvorcu Kozjanka – infocenter.	Kozjanski park
6.	Gradnja informacijskega središča in parkovne infrastrukture v krajinskem parku.	Krajinski park Kolpa
7.	Informacijsko-turistični center Cerkljiško jezero (15 x 8 m in z zunanjim urejenim informacijskim sistemom turističnih propagandnih tabel in ostalih ponudb ter programov) z informacijsko točko.	Notranjski park
8.	Ustanovitev parka, gradnja dveh informacijskih središč in ureditev parkovne infrastrukture na Pohorju.	Regijski park Pohorje
9.	Ustanovitev parka, gradnja dveh informacijskih središč in ureditev parkovne infrastrukture na Notranjskem.	Regijski park Snežnik
10.	Sanacija dostopne poti na Lero v treh funkcionalnih enotah: na desnem bregu (gledano proti upravni stavbi) urediti pešpot, ki bo ločena od transportne poti za vozila, sredinsko cestno telo zahteva novo notranjo utrditev in asfaltno prevleko, na levem bregu utrditi brežino).	Sečoveljske soline
11.	Ureditev dostopne poti (1.100 m dolg leseni mostovž) za obiskovalce Krajinskega parka Sečoveljske soline.	Sečoveljske soline
12.	Ureditvena območja ob Rudniku in novi vhod v park (parkirišča, gostinski in prodajni objekti). Z ureditvijo dostopa za obiskovalce je treba urediti sladkovodna močvirja kot sekundarni habitat za ogrožene vrste (parkirišča, gostinski in prodajni objekti).	Sečoveljske soline
13.	Gradnja informacijskega središča in parkovne infrastrukture v krajinskem parku v Strunjanu.	Strunjanske soline
14.	Obnova in vzpostavitev infrastrukture v jamah Mahorčičeva jama, Mariničeva jama, Šumeča jama in Mala dolina – obnova poti, dveh mostov, ograj in zidov ter obnova poškodovanih poti in elektrifikacije v zaprtih delih jam ter videonadzorni sistem po turističnih poteh v jamah.	Škocjanske jame
15.	Izgradnja multimedijske dvorane.	Škocjanske jame

Št.	SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK
16.	Obnova hiše Matavun 8.	Škocjanske jame
17.	Informacijsko središče triglavskega narodnega parka na Bledu, II. faza.	Triglavski narodni park
18.	Informacijske točke in postaje Triglavskega narodnega parka Bled, III. faza.	Triglavski narodni park
19.	Informacijsko središče Triglavskega narodnega Parka v Trenti.	Triglavski narodni park
20.	Informacijsko središče v Triglavski narodni park– informacijske točke in postaje Triglavskega narodnega Parka (v Kobaridu, Mojstrani in Bohinju)	Triglavski narodni park
21.	Gradnja infocentra z manipulacijskimi površinami, dveh opazovalnic, hleva z oboro in vstopnega objekta (GOI dela), krajinske ureditve ob objektih.	Škocjanski zatok

Skupina 5: Razvoj novih turističnih produktov

Št.	SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK
22.	Turistični razvoj območja Podvolovljeka, za naravoslovni turizem.	Kamniško-Savinjske Alpe
23.	Tradicionalna hiša.	Kamniško-Savinjske Alpe

Sklop B – Nabor projektnih predlogov za sofinanciranje na območjih Natura 2000, ki so zavarovana ali načrtovana zavarovana območja

Skupina 1: infrastruktura javne uporabe (kolesarske poti, parkirišča, sanitarije, umirjanje prometa)

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
Postavitev prehodov za živali na črnih točkah, kjer ni načrtovana obnova cest.	Goričko	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Dokončanje ureditve mreže kolesarskih poti in pešpoti.	Goričko	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Informacijska infrastruktura (Luče).	Kamniško-Savinjske Alpe	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Gradnja parkirišč za Veliko Planino.	Kamniško-Savinjske Alpe	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Omrežje kolesarskih poti.	Kozjanski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Ureditev mreže (nasutje, enotno označevanje, počivališča in razgledne točke) krožnih kolesarskih povezav (z izposojjo koles in servisom ob poti v povezavi s kmetijami), poti, uporabne tudi za pohodnike, jahanje, konjske vprege, tek na smučeh (različne vstopne točke).	Ljubljansko barje	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Ureditev 210 kilometrov kolesarskih rekreacijskih informativnih poti (izdelava in postavitev informacijskih tabel, počivališč ter ustreznih cestnih kažipotov).	Notranjski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
Muzej slovenskega in svetovnega jamarstva.	Notranjski park	ESRR	3.5.3 Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	3.5.3.2 Mreženje kulturnih potencialov
Učno-informacijska pešpot v Rakovem Škocjanu.	Notranjski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Mobilna ornitološka postaja (za nadaljevanje raziskav in spremljanje ptičjih populacij in njihovih migratornih poti).	Notranjski park	LIFE+		
Sanacija visokomorskih in visokovodnih nasipov v Krajinskem parku Sečoveljske soline, ki zagotavljajo protipoplavno varnost solnih polj, objektov kulturne dediščine, razmer za ohranjanje vrst in habitatov in varnost širšega območja Letališča Portorož in okoliških naselij, večina nasipov je potrebna obnove.	Sečoveljske soline	ESRR	3.5.3 Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	3.5.3.2 Mreženje kulturnih potencialov
Kanalizacijsko omrežje v Krajinski park Sečoveljske soline z izvedbo tretje faze kanalizacijskega omrežja, ki bi zajela še preostala območja na solinah (upravljavec je že izvedel osnovno kanalizacijsko omrežje na območju Lere in ga priključil na centralni kolektor na vznožju Seče).	Sečoveljske soline	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.a.) Okoljska infrastruktura,
Izvedba sistema kanalizacije in odvoda odpadnih voda z ožjega območja Parka Škocjanske jame.	Škocjanske jame	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.a.) Okoljska infrastruktura,
Gradnja protihrupne ograje na stiku z bertoško vpadnico.	Škocjanski zatok	ESRR		
Renaturacija Jezerca s projektno dokumentacijo.	Škocjanski zatok	ESRR		
Vzpostavitev črpališča.	Škocjanski zatok	ESRR		
Nakup osnovne črede in kmet. mehanizacije.	Škocjanski zatok	ESRR		

Skupina 2. infrastruktura za obiskovanje varovanih območij (informacijski centri, opazovalnice, razgledišča, označevanje, pešpoti, naravoslovne in kulturne poti, učne poti)

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
Na vstopih točkah v park ureditev informacijskih točk za promoviranje celovite turistične ponudbe.	Kamniško-Savinjske Alpe	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Ureditev kolesarskih poti.	Kamniško-Savinjske Alpe	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Umiritev motornega prometa (ureditev parkirišč na vstopnih točkah in prometnega režima v parku).	Kamniško-Savinjske Alpe	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Po botanični poti barona Žige Zoisa.	Kamniško-Savinjske Alpe	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Celostna ureditev ekovasi na Trebežah.	Kozjanski park	ESRR	3.5.3 Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	3.5.3.2 Mreženje kulturnih potencialov
Obnova mlinov (Levstikovega mlina z jezom na Bistrici, Kukovičičevega in Preskarjevega mlina).	Kozjanski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Ureditev gradu Pišece (notranja in zunanja komunalna).	Kozjanski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.a.) Okoljska infrastruktura,
Ureditev Turistično informacijskega centra v poslovni stavbi Podsreda 40.	Kozjanski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
Ureditev Turistično informacijskega centra v Pišecah.	Kozjanski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Sistem enotne označitve – označevalne table in usmerjevalne table (naravna in kulturna dediščina, poti, turistična ponudba, kmetije, promocijski material ...).	Ljubljansko barje	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Postavitev vstopnih točk v park.	Ljubljansko barje	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Vstopno informacijska točka na Cerkniskem jezeru – ureditev parkirišča za 85 avtomobilov in 5 avtobusov in vsa ustrezna infrastruktura.	Notranjski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Obnova hiše Drnici v informacijsko točko in opazovalnico za obiskovalce Krajinskega parka Sečoveljske soline.	Sečoveljske soline	ESRR	3.5.3 Povezovanje naravnih in kulturnih potencialov	3.5.3.2 Mreženje kulturnih potencialov
Predelava izdelkov iz čebelarstva proizvodnje.	Škocjanske jame	ESRR		
Postavitev informacijske mreže na vplivnem območju Parka Škocjanske jame in v razširjenem območju parka (Dane).	Škocjanske jame	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Urejanje planin (hlevov, sirarn in stanov glede ureditve energetskih potreb planin, vodooskrbe ter ureditve tehnoloških in fekalnih odpadnih voda, urejanje dostopov na planine, parkirišča in ureditev prometnega režima).	Triglavski narodni park	PRP		
Gradnja kolesarskih, konjeniških in pohodniških poti ter učne poti.	Triglavski narodni park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
				turističnih območjih.
Notranje opremljanje objektov, interpretacija in razstave.	Škocjanski zatok	ESRR		

Skupina 3. nove podjetniške priložnosti – vodenje, podpora delu na daljavo, podpora podjetjem in e-podjetjem, vezanih na trajnostni razvoj

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
Izobraževanje članov agrarnih skupnosti za izvajanje naravoslovnega turizma.	Kamniško-Savinjske Alpe	PRP		
Gradnja kompostarne.	Kozjanski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.a.) Okoljska infrastruktura,
Vodniška služba (usposobljeni vodniki z licenco, redna, naročena in specializirana vodstva).	Ljubljansko barje	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Predelava kmetijskih pridelkov (meso, zelenjava) in prodaja na domu.	Ljubljansko barje	PRP		
Razvoj termalnega turizma na podlagi petole in sekundarnih solinarskih proizvodov – sonaravni turizem (možnosti za razvoj »talasoterapije na prostem« (vključuje raziskave, predvsem petole in predloge praktičnega pristopa pri urejanju območja).	Sečoveljske soline	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.

Skupina 4. povečanje dohodka lokalnega prebivalstva – dopolnilne dejavnosti na kmetijah, tradicionalna in komplementarna medicina, spominki, prodaja na domu, domača in umetna obrt, socialne kmetije

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
-------------------------------	------	--------------	---------------------	-------------

Ureditev sušilnic in hladilnic za sadje.	Kozjanski park	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Čebelarstvo (pridelava medu in predelava izdelkov iz čebelarstva proizvodnje).	Ljubljansko barje	PRP		
Zeliščarstvo (tradicionalna in komplementarna medicina).	Ljubljansko barje	PRP		
Konjereja (športni konji, konji domačih pasem – jahanje, vožnja z vpregami).	Ljubljansko barje	PRP		

Skupina 5. Razvoj novih turističnih produktov

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
Revitalizacija, raba in upravljanje jezerskih voda, (Krašči, Ropoča, Bukovnica, Hodoš), urejanje vodotokov in nabrežin (Ledave, Krke, Kučnice).	Goričko	ESRR	3.5.4.1 Regionalni razvojni programi	2.b.) Razvojni projekti v območjih s posebnimi varstvenimi režimi in v turističnih območjih.
Ekoblagovna znamka – vsi izdelki in storitve, ki izhajajo iz Krajinskega parka – kmetijstvo, turizem, šport in rekreacija.	Krajinski park Kolpa	PRP		
Turizem na kmetijah – kmetija odprtih vrat in ekološke turistične kmetije (prodaja kmetijskih izdelkov, tradicionalna kulinarika, prostori za piknike (vzdrževanje, oddaja), nastanitvene kapacitete, možnost kampiranja. Prireditve (kmetijski sejmi, prodaja izdelkov, predstavitev naravi prijaznih dejavnosti, etnološke prireditve).	Ljubljansko barje	PRP		
Eko-blagovna znamka – vsi izdelki in storitve, ki izhajajo iz Krajinskega parka Ljubljansko barje – kmetijstvo, turizem, šport in rekreacija.	Ljubljansko barje	PRP		
Sadovnjak starih drevesnih vrst s staro sušilnico sadja in učna pot.	Notranjski park	PRP		
Oblikovanje blagovne znamke Triglavskega narodnega parka.	Triglavski narodni park	PRP		

SEZNAM INVESTICIJ IN STORITEV	PARK	FINANČNI VIR	razvojne prioritete	podprogrami
Razvoj in trženje obnovljenega Naravnega rezervata Škocjanski zatok kot nove ekoturistične destinacije.	Škocjanski zatok	ESRR		

Sklop C – Nabor projektnih predlogov (tipov investicij in storitev) za prednostno financiranje na območjih Natura, ki lahko pomagajo ohranjati območja Natura in povečevati njihov potencial za turistični razvoj in razvoj regij

- A.) podrobnejše načrtovanje izvedbe ukrepov iz Priloge 4.2 Operativnega programa – programa območij Natura 2000 ali podrobnejše načrtovanje infrastrukture za usmerjanje obiska*
- B.) izvajanje ukrepov iz Priloge 4.2 Operativnega programa – programa območij Natura 2000*
- C.) vzpostavitev in vzdrževanje infrastrukture za usmerjanje obiska na območjih Natura oziroma na njih ožjih zavarovanih območij (informacijski centri, opazovalnice, razgledišča, označevanje, peš poti, naravoslovne in kulturne poti, učne poti)*
- D.) vzpostavitev in vzdrževanje infrastrukture javne uporabe (kolesarske poti, parkirišča, sanitarije, umirjanje prometa) za usmerjanje obiska na območjih Natura oziroma ožjih zavarovanih območij na njih*
- E.) spodbujanje razvoja podeželskega in naravoslovnega turizma z upoštevanjem ohranjanja območij Natura*
- zagotavljanje novih prenočitvenih kapacitet
  - vzpostavitev mreže lokalnih vodnikov
  - podpora trženju lokalnih produktov
  - podpora razvoju novih turističnih produktov (zlasti ekološke turistične kmetije, »delovne« kmetije, turistični produkt za ljudi z omejitvami pri gibanju, fotolov, eko-kulinarika, kolesarski in pohodniški turizem)

4.7 Ciljne raziskave ali študije za postavitev ciljev ali ukrepov

Ime območja	Slovensko ime vrste / HT	Vsebina študije
Ajdovska planota	navadni netopir	V cerkvi SV. Marije Vnebovzete v Dolnji Straži se opravi raziskava, s katero se ugotovi, kateri vrsti pripada kolonija netopirjev in predlagajo vrsti ustrezni varstveni ukrepi.
Kras	navadni netopir	V Jami v doktorjevi ogradi se opravi raziskava, s katero se ugotovi, kateri vrsti pripada kolonija netopirjev in se predlaga vrsti ustrezne varstvene ukrepe.
Kočevsko	človeška ribica	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Vejar	koščični škratec	Na območju notranje cone koščičnega škratca se izvede ekološka raziskava, na podlagi katere bo mogoče podati konkretne ukrepe za varstvo vrste.
Mirna	koščični škratec	Na območju notranje cone koščičnega škratca se izvede ekološka raziskava, na podlagi katere bo mogoče podati konkretne ukrepe za varstvo vrste.
Kočevsko	drobnovratnik	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Kras	črtasti medvedek	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Kamniško-Savinjske Alpe	črtasti medvedek	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Pohorje	črtasti medvedek	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Pregara - travišča	barjanski okarček	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Pohorje	travniški postavnež	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Ložnica	temni mravljiščar	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Ložnica	strašničin mravljiščar	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Gradac	Kuščerjeva kongerija	V pSCI Gradac se opravi raziskava, s katero se ugotovi status populacije Kuščerjeve kongerije ter se predlaga potrebne varstvene ukrepe. Potrebna je analiza sedimenta v izviru Krupe (iskanje potencialnih mrtvih osebkov).
Sava - Medvode - Ježica (v uredbi Sava - Medvode - Kresnice)	ozki vretenec	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Kras	ozki vretenec	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Škocjanski zatok	ozki vretenec	Preveriti stanje ohranjenosti vrste.
Savinja pri Šentjanžu (združeno v območje Savinja)	Alpske reke in lesnata vegetacija s sivo vrbo (Salix eleagnos) vzdolž njihovih bregov	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.

Ime obmocja	Slovensko ime vrste / HT	Vsebina študije
Temenica	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculion fluitantis in Callitricho-Batrachion	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.
Kočevsko	Vodotoki v nižinskem in montanskem pasu z vodno vegetacijo zvez Ranunculion fluitantis in Callitricho-Batrachion	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.
Kras	Skalna travišča na bazičnih tleh (Alyso-Sedion albi)	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.
Kamniško-Savinjske Alpe	Alpiska in subalpiska travišča na karbonatnih tleh	V notranji coni HT 6170 naj se opravi raziskave, na podlagi katerih bo mogoče določiti ustrezen režim ekstenzivne paše.
Peca	Alpiska in subalpiska travišča na karbonatnih tleh	V notranji coni HT 6170 naj se opravi raziskave, na podlagi katerih bo mogoče določiti ustrezen režim ekstenzivne paše.
Raduha	Alpiska in subalpiska travišča na karbonatnih tleh	V notranji coni HT 6170 naj se opravi raziskave, na podlagi katerih bo mogoče določiti ustrezen režim ekstenzivne paše.
Bohor	Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia) (* pomembna rastišča kukavičevk)	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.
Porezen	Nižinske in montanske do alpinske hidrofilne robne združbe z visokim steblikovjem	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.
Vrhe - povirno barje	Bazična nizka barja	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.
Porezen	Karbonatna skalnata pobočja z vegetacijo skalnih razpok	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.
Kočevsko	Jame, ki niso odprte za javnost	Preveriti stanje ohranjenosti habitatnega tipa.